

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för hälsa, vård och välfärd

Trygghet som en faktor för hälsa

- en studie i stadsdelen Råby i Västerås

Examensarbete i Folkhälsovetenskap

Nivå: Kandidat

Högskolepoäng: 15hp

Program: Folkhälsovetenskapliga programmet

Kurskod: OFH012

Datum: 2009-05-28

Författare: Malin Sturk

Handledare: Robert Larsson

Examinator: Lars Cernerud

SAMMANFATTNING

Trygghet är en subjektiv upplevelse som påverkas av många olika faktorer och påverkar människors hälsa och beteenden. En individs hälsa påverkas av hela den omgivande miljön och otrygghet kan leda till att områden inte utnyttjas, vilket kan föranleda inaktivitet, isolering och stress. Trygghet påverkas negativt av förekomst av brott och positivt av gemenskap, mötesplatser och delaktighet. I Sverige upplever de flesta sitt bostadsområde som tryggt men det är vanligare att boende i flerfamiljshus i större städer upplever otrygghet. I stadsdelen Råby i Västerås finns mycket flerfamiljshus och har ett rykte om att vara otryggt. Syftet med studien var att undersöka upplevelser av trygghet i stadsdelen och hur dessa påverkar möjligheter till en god hälsa. Datainsamlingen har skett genom fokusgruppsintervjuer med boende och verksamma i stadsdelen. Resultatet visar att Råby upplevs som en trygg stadsdel där aktiviteter och engagemang i stadsdelen har skapat en gemenskap som är av stor betydelse för den upplevda tryggheten. En framgångsfaktor för ökad trygghet är stadsdelens centrumbyggnad som är stadsdelens naturliga mötesplats. Att uppleva trygghet har en positiv påverkan på hälsa och bidrar till ökad fysisk aktivitet och sociala kontakter. För att människor ska tillgodogöra sig hälsofrämjande insatser krävs det att de upplever trygghet i sin närmiljö.

Nyckelord: Hälsa, folkhälsa, trygghet, trygghetsskapare, stadsdelsutveckling

ABSTRACT

Security is a subjective experience influenced by many different factors and affects health and behaviors. Individual health is affected by the whole of the environment and the feeling of insecurity in an area could reduce the use of its facilities, which can contribute to inactivity, isolation and stress. Security is negatively affected by the presence of crime and positively affected by a sense of community, meeting points and participation. Most people in Sweden feel safe in their residential area, but it is more common to experience insecurity in urban areas. The district Råby in Västerås is an area with a lot of apartment buildings and has a reputation of being insecure. The aim of this study was to investigate perceptions of security and how these affect the possibilities for good health. The data was collected through focus group interviews with residents and other active people in the district. The result shows that Råby is perceived to be a safe area in which the activities and involvement have created a strong sense of community which has had a great impact on the perceived security. The natural meeting point located in the district's local shopping and activity center has been a success factor for increased security. To experience security has a positive effect on health and contributes to physical activity and social contacts. For people to take profit from health promotion activities they need to feel safe in their local environment.

Keywords: Health, public health, security, security creators, town development.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
2. BAKGRUND	2
2.1 Hälsa och närmiljö	2
2.2 Trygghet och hälsa	4
2.2.1 Bostadsområdet, trygghet och hälsa	5
2.3 Trygghet och trivsel i Sverige.....	6
2.4 Stadsdelen Råby i Västerås	6
2.5 Problemformulering.....	7
3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
3.1 Avgränsningar	8
4. METOD OCH MATERIAL	8
4.1 Studiedesign	8
4.2 Urval och grupsammansättning	8
4.2.1 Rekrytering av deltagare	9
4.3 Instrument till datainsamling: intervjuguide	10
4.4 Genomförandet av fokusgruppsintervjuer	10
4.5 Analysmetod och presentation av resultat	10
4.6 Etiska aspekter	11
5. RESULTAT	12
5.1 Upplevelser av trygghet	12
5.2 Trygghet påverkas av yttre faktorer	13
5.2.1 Medias påverkan	13
5.3 Omgivande miljö och trygghet.....	14
5.4 Trygghetsskapare	15
5.4.1 Eldsjälar och engagemang.....	15
5.4.2 Möjligheter till möten och mötesplatser.....	15
5.4.3 Samarbete och integration	16
6. DISKUSSION	17
6.1 Metoddiskussion	17
6.1.1 Val av studiedesign	17
6.1.2 Urval och rekrytering	18

6.1.3 Instrument vid datainsamling	19
6.1.4 Genomförande av datainsamling	20
6.1.5 Analys av fokusgruppsintervjuerna	21
6.1.6 Resultatens överförbarhet	22
6.2 Resultatdiskussion	22
6.2.1 En trygg stadsdel	22
6.2.2 Yttre faktorer påverkar tryggheten	23
6.2.3 Aktiviteter och möten skapar trygghet	24
6.2.4 Trygghet och folkhälsa	25
6.2.5 Fortsatt forskning	28
6.3 Etikdiskussion	28
7. SLUTSATSER	28
REFERENSER	30
Bilaga 1. Modell ekologiskt perspektiv på hälsa	
Bilaga 2. Intervjuguide	
Bilaga 3. Missivbrev	
Bilaga 4. Analysguide för fokusgruppsintervju	

1. INLEDNING

Att känna sig trygg, säker och trivas i sitt bostadsområde påverkar i stor utsträckning hur människor mår. Hemmet och närmiljön är viktig ur flera aspekter då det är där en stor del av fritiden spenderas, återhämtning sker och de sociala aktiviteterna tar plats. Möjligheten till ett gott liv präglas därmed till stor del av hur bostadsområdet uppfattas, om invånarna känner sig trygga, säkra och trivs. Alla påverkas av trygghet på ett eller annat sätt.

Folkhälsoarbetet syftar till att förbättra hälsan hos hela befolkningen och minska de skillnader som finns i hälsa. Folkhälsan påverkas av trygghet på flera olika sätt. Upplevelsen av trygghet bidrar till ökad rörelsefrihet och handlingsfrihet då oron för att bli utsatt för till exempel brott minskar. Trygghet är något som byggs upp hos varje individ och för att kunna tillgodogöra sig en hälsosam livsstil är det därför viktigt att uppleva trygghet. Förutsättningarna för ett gott liv finns och skapas i vår närmiljö. Aktivitet och möten är bra för hälsan, men människan är inte längre beroende av att anläggningar och mötesplatser ligger nära hemmet för att kunna tillgodogöra sig detta. Fler beger sig längre ifrån sitt hem för att vara aktiva och sociala vilket kan minska genomströmningen av människor i en stadsdel. När det rör sig mycket folk utomhus ökar upplevelsen av trygghet då genom att rädslan för att bli utsatt minskar. Men trygghet påverkas av många flera faktorer och dessa kan vara svåra att definiera. I ett tryggt område mår människor bra då de kan slappna av och leva sitt liv utan att begränsas av rädsla eller oro.

Alla påverkas vi av vårt bostadsområde. Det är här vi tillbringar mycket utav vår fritid och återhämtningen skall även ske här. I media har det uppmärksammats att personer från områden med bristande trygghet, säkerhet och trivsel i större utsträckning har och upplever en sämre hälsa. Med utgångspunkt i detta är det intressant att undersöka hur invånare i ett bostadsområde, med ett rykte om att vara utsatt, upplever sitt område och vilka faktorer de pekar ut som viktiga för ett gott liv i bostadsområdet. Under praktik hos områdessamordnaren på Råby familjecentrum i Västerås väcktes det ett intresse hos författaren för trygghet och trivsel som en faktor för hälsa. Trygghet är något som finns nära oss och som vi påverkas av i stor utsträckning. Men det är en känsla som uppfattas olika av varje individ, vilket gör att trygghetsarbete måste genomföras med flera metoder och på olika nivåer.

Råby är en stadsdel i Västerås som har ett rykte om sig att vara en stökig stadsdel. Att undersöka upplevelser av trygghet i en sådan stadsdel är intressant ur ett folkhälsoperspektiv då stadsdelar som Råby ofta uppvisar sämre hälsa. Det finns vissa kunskaper om ungdomars upplevelser av trygghet i stadsdelen men det saknas liknande kunskaper om vuxnas upplevelser. Därför har ett ämne till examensarbetet diskuterats fram tillsammans med områdessamordnaren på Råby familjecentrum utifrån vad som är intressant att veta och vad som kan vara till nytta i arbetet med stadsdelsutveckling. Examensarbetet genomförs därmed på uppdrag av Råby familjecentrum och kommer att användas inom familjecentrums arbete med stadsdelsutveckling.

2. BAKGRUND

Hälsa definieras som ett tillstånd av fysiskt, socialt och psykiskt välbefinnande och inte endast frånvaro av sjukdom eller handikapp. Hälsa är en resurs i det vardagliga livet och betonas av de sociala och personliga resurserna samt fysiska förmågorna (WHO 1998). Hälsan påverkas av bestämningsfaktorer eller determinanter, som är de faktorer som påverkar hälsotillståndet. Hälsotillståndet för en hel befolkning kallas folkhälsa. Begreppet tar hänsyn både till hälsolivnivån och hälsans fördelning i befolkningen. För att uppnå en god folkhälsa bör hälsan i befolkningen inte endast vara så god som möjligt utan även jämlikt fördelad. Folkhälsoarbete syftar till detta och bedrivs systematiskt och målinriktat. Arbetet kan syfta till att skapa gynnsamma miljöer och förutsättningar för hälsa samt sprida kunskap och öka medvetandet om hälsa och levnadsvanor (Janlert 2000). Dessa kan grovt delas in i tre områden: samhällsmiljön, närmiljön samt individens livsstil och arv. Inom dessa områden ingår faktorer som kultur, den fysiska miljön, sociala nätverk, social status, inkomst, genetik och kön (Pellmer & Wramner 2001).

En välmående miljö är tillsammans med en god utveckling viktiga bestämningsfaktorer för hälsa. Samtidigt stimulerar hälsa utveckling då välmående människor är mer produktiva (WHO 1997). År 1987 presenterades Brundtlandrapporten om hållbar utveckling. I rapporten definieras hållbar utveckling som att dagens behov tillgodoses utan att kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov äventyras. I rapporten uttrycks även betydelsen av arbete inom flera sektorer för att uppnå en hållbar utveckling. Hållbar utveckling består av tre dimensioner: en ekonomisk, en miljömässig samt en social dimension (WCED 1987). Hälsa är en av de viktigaste komponenterna för att uppnå en hållbar utveckling och hälsa och hållbar utveckling påverkas oskiljaktigt av varandra (WHO 1997).

Den svenska folkhälsopolitiken utgår från 11 målområden samt ett övergripande mål om ”att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen” (Regeringen 2002, s. 24). Målen syftar till att få en välmående befolkning och inbegriper många olika bestämningsfaktorer för hälsa. Betydelsen av hälsofrämjande arbete i det förebyggande folkhälsoarbetet tydliggörs i målen och landsting och kommuner tillskrivs en särskild roll i dessa frågor. Det hälsofrämjande arbetet bör ge människor möjligheter att öka kontrollen över sin hälsa och förbättra den. Bland annat är sociala nätverk, solidaritet mellan människor, möjlighet att påverka vardagslivet samt stärka och öka den enskilda människans vardagsmakt centrala delar i det hälsofrämjande arbetet. Inflytande över sina livsvillkor beskrivs som en central del i hälsofrämjande arbete där människor själva får formulera problem och erbjuds möjligheter för att hitta lösningar på dem (Regeringen 2007).

2.1 Hälsa och närmiljö

Folkhälsan påverkas av många olika faktorer utifrån biologi, beteenden, miljön och användandet av hälso- och sjukvård. Sociala och kulturella faktorer har en central roll för att förklara skillnader i hälsa mellan olika grupper (Turnock 2009). Även relationen mellan individuella och kontextuella faktorer påverkar hälsan. Utifrån ett ekologiskt perspektiv på hälsa betraktas individen utifrån system i fyra nivåer: mikrosystem, mesosystem, exosystem och makrosystem. I perspektivet ses en individ som en enhet vars existens tas för givet med flera karaktärsdrag som kräver tillgång till en miljö samt är en del av en population. Individen påverkas närmast av mikrosystemet som innefattar de närmaste relationerna, kontakt med andra personer eller organisationer i närmiljön samt den påverkan dessa har på individen. Detta kan till exempel vara relationer till vänner och kontakt med skolan. Nästa nivå,

mesosystemet, behandlar sedan kopplingar och överlappningar som förekommer mellan mikrosystemet och exosystemet och hur dessa påverkar individen. Detta kan till exempel vara övertid där arbetsplatsen överlappar hemmiljön. Exosystemet berör kopplingar mellan miljöer som individer är direkt eller indirekt delaktiga i, till exempel lokalpolitik. Alla dessa system övergrips och ingår i makrosystemet. I makrosystemet finns det övergripande mönstret av ideologier och organisation som karaktäriserar ett samhälle eller en social grupp. Makrosystemet kan beskriva kulturen eller den sociala kontexten i en samhällsgrupp, till exempel etniska grupper (se bilaga 1) (McLaren & Hawe 2005).

För att förstå vad som orsakar ett hälsoproblem måste hela kontexten kring en individ förstås, från mikro- till makrosystem. Individens beteende, livsstilsval och benägenhet till att förändra sitt liv till stor del beror på faktorer i den miljö individen lever och individuella karaktärsdrag (Grzywacz & Fuqua 2000). För att påverka en människas hälsa bör hela den omgivande miljön beaktas, både den fysiska och den sociala miljön. Från omgivningen får människan förutsättningar för att leva sitt liv och genom att påverka denna kan människans liv förändras. Det sociala kapitalet och att vara socialt aktiv har en positiv påverkan på hälsan och påverkas i stor utsträckning av kontextuella faktorer i ett område (Lindström, Merlo & Östergren 2002). Socialt kapital syftar till sociala relationer mellan människor som skapar samverkan och tillit (Nationalencyklopedin 1995a). Begreppet kan även innefatta olika aspekter på delaktighet och inflytande som till exempel föreningsaktivitet och förtroende mellan medborgare. Socialt kapital är en central aspekt för människors välmående (Liljeberg 2005).

Även den fysiska miljön påverkar människans liv och områden utformade för en hälsosam livsstil kan påverka invånarnas beteenden. Att det finns lättillgängliga promenadstråk kan öka den fysiska aktiviteten och grönområden kan bidra till välbefinnande och möten mellan människor (FHI 2008). Lokalsamhället och bostadsområden^{*} är en viktig arena för att främja hälsa och psykiskt välbefinnande (CSDH 2008). Detta får dock inte ske på bekostnad av framtida behov, och hållbar utveckling är en central aspekt av hälsofrämjande arbete på lokal nivå. Stödjande miljöer kan bidra till en hälsosam livsstil, förbättrade levnadsvillkor och jämlikhet i hälsa både i nutid och i framtid. Stödjande miljöer innebär att närmiljön är anpassad för att skydda individen från faktorer som hotar individens hälsa och stödja individens förmåga att utveckla sin hälsa. Stödjande miljöer kan finnas i hela individens närmiljö (WHO 1998).

I och omkring boendet är den plats där sociala kontakter och socialt deltagande främst uppstår och sker. Viljan att påverka sitt boende bidrar till att många engageras för att påverka sitt vardagsliv (Boverket 2004). Både sociala kontakter och socialt deltagande, i form av frivilligt arbete har en positiv påverkan på hälsa. De som är engagerade i frivilligt arbetet skattar sin hälsa som god eller mycket god i större utsträckning än andra och uppvisar i mindre utsträckning andra hälsobesvär. Detta kan bero på att frivilligt arbete bidrar till ett bättre socialt kapital vilket har en positiv inverkan på hälsa (Lundåsen 2005).

Skillnader i hälsa finns även mellan olika typer av bostadsområden. Ett områdes socioekonomiska status kan påverka hälsan hos dess invånare. I socioekonomiskt svaga områden kan även attityden mot hälsosamma levnadsvanor vara mer negativ (Pickett & Pearl 2001). Även omfattningen av delaktighet och inflytande varierar med områdets socioekonomiska status där den är lägre i socioekonomiskt svaga områden (Liljeberg 2005). Lindström, Moghaddassi och Merlo (2004) hävdar att skillnaderna i hälsa mellan olika

* Begreppet bostadsområde kommer att användas för att beskriva en mindre del av en stadsdel.

områden kan förklaras av individuella karaktärsdrag hos dess invånare, som till exempel födelseland, utbildningsnivå och socialt deltagande, och påverkas inte av skilda förhållande i områdena. Medan Curtis och Jones (1998) menar att de kontextuella faktorerna påverkar skillnader i hälsa mellan olika typer av områden, oberoende av individuella karaktärsdrag.

2.2 Trygghet och hälsa

Trygghet är ett komplext begrepp som innefattar många olika delar. Nationalencyklopedin (1995b) presenterar tre betydelser av begreppet: att vara fri från oroande eller hotande inslag i människans omgivning; en person som inte behöver känna sig oroad eller hotad; någon som ger intryck av att vara lugn och obekymrad och ofta genom sin närvaro sprider denna känsla till omgivningen. Att få uppleva trygghet är en mänsklig rättighet (FN 1948) och ett behov som människan har. Abraham Maslow presenterade på 1940-talet en modell över mänskliga behov i fem nivåer. Enligt teorin måste behov på en lägre nivå uppfyllas för att behov på nästa nivå ska vara intressanta för människan. I denna behovshierarki återfinns trygghet på den andra nivån efter fysiologiska behov såsom mat och vatten och kan alltså ses som ett viktigt behov för människors utveckling (Harriman 1946). Trygghet i närmiljön är även en av bestämningsfaktorerna till folkhälsopolitikens målområde 2: *Ekonomiska och sociala förutsättningar*. Där beskrivs trygghet som en faktor som påverkar individens livskvalitet (Regeringen 2007).

Upplevelsen av trygghet är subjektiv och påverkas av många faktorer, men främst av rädsla för brott och våld. Den upplevda otryggheten kan bero på en faktisk förekomst av till exempel brott och våld men kan även förklaras med bristande information och kunskap inom området. Massmedia påverkar allmänhetens bild av det offentliga rummet och kan genom sin rapportering påverka människors benägenhet att vistas i ett område. En bild av hög brottslighet i ett område gör att allmänheten undviker att vistas där. Om en plats eller ett område inte utnyttjas underlättar det för brottslighet och otryggheten blir ett faktum (FHI 2005). Andelen människor som avstår från att gå ut på kvällar på grund av rädsla för våld var år 2007 cirka 15 procent. Det är dock betydligt fler kvinnor som upplever oro jämfört med män. Totalt är det cirka 8 procent av befolkningen som 2007 uppgav att de blivit utsatta för våld eller hot om våld, av dem är det något fler män än kvinnor¹. För att ett område ska nyttjas av invånarna måste det upplevas som tryggt och säkert. Beteendet hos invånarna styrs till viss del av hur de upplever trygghet (FHI 2008). Upplevelser av trygghet skiljer sig mellan könen och olika åldersgrupper där kvinnor och äldre är de som i störst utsträckning upplever otrygghet (Ziersch et.al 2005). I Sverige upplever 15 procent av befolkningen att otrygghet påverkar deras livskvalitet och drygt 30 procent att de valt en annan färdväg på grund av otrygghet. Bland dessa är flertalet kvinnor i medelåldern som bor i flerfamiljshus i storstäder (BRÅ 2009). Hälsan påverkas hos dem som upplever otrygghet genom att rörelsefriheten och utnyttjandet av närområdet och stadsmiljön minskar och begränsar människors möjligheter till att leva ett hälsosamt liv (FHI 2005). En långvarig upplevelse av otrygghet kan påverka den psykiska hälsan negativt genom att ge upphov till negativ stress (Kingsley 2003).

Socialt kapital är en faktor som påverkar trygghet positivt. Människor som har ett stort socialt kapital kan i större utsträckning känna tillit och förtroende till andra och upplever därigenom ofta en större trygghet. Detta är viktigt speciellt för äldre som genom en god samhörighet och en god relation till grannar upplever en ökad trygghet i bostadsområdet vilket även påverkar deras hälsa positivt (Walker & Hiller 2009). Genom att äldre känner sig trygga är de mer

¹ SCB hemsida, ULF undersökning, http://www.scb.se/Pages/Product____12199.aspx, 2009-04-02

fysiskt och socialt aktiva, vilket minskar risken för isolering bland äldre (Bergman Stamblewski 2008). Tryggheten påverkar många faktorer som bidrar till en god hälsa och en god hälsa påverkar många av de faktorer som bidrar till ökad trygghet. Det finns samband mellan upplevd trygghet och både fysisk och psykisk hälsa. Till exempel påverkar gemenskap och goda kontakter mellan boende både hälsa och trygghet (Ziersch et.al 2005).

Huruvida en otrygg miljö har en direkt påverkan på fysisk aktivitet är oklart. I en australiensisk studie visade Lim och Taylor (2005) att det inte fanns något samband mellan trygghet i bostadsområdet och fysisk aktivitet bland äldre. Piro, Noess och Claussen (2006) visar å andra sidan i en studie från Norge att det finns ett samband mellan låg fysisk aktivitet hos äldre och hög förekomst av våld i bostadsområdet. Dessutom påvisades ett samband mellan fysisk aktivitet hos äldre kvinnor och upplevd trygghet i bostadsområdet. Ytterligare en studie visar på ett samband mellan att uppleva trygghet i bostadsområdet och att vara fysiskt aktiv. Däremot påvisades inget samband mellan fysisk aktivitet och att bo i ett område där skadegörelse, överfall och rån var ett problem (Harrison, Gemmell & Heller 2007).

2.2.1 Bostadsområdet, trygghet och hälsa

Bostaden och bostadsområdet är en viktig del i en människas liv och är central för människors välbefinnande (Boverket 2004). Att uppleva trygghet i sitt bostadsområde påverkar det psykiska välbefinnandet positivt. Tryggheten påverkas i sin tur negativt av många olika faktorer i området, som till exempel förekomst av brott och faktorer relaterade till fattigdom och arbetslöshet. Dock påverkas tryggheten och det psykiska välbefinnandet positivt av fler faktorer än dessa. Bland annat har gemenskap, grönområden, mötesplatser och delaktighet en positiv inverkan. Den psykiska hälsan påverkas även positivt av att området är välskött samt att det finns olika typer av service, såsom mataffärer, skolor och lokaltrafik (O'Campo, Salmon & Burke 2009).

Trygghet och hälsa i ett bostadsområde går, som tidigare nämnt, ofta hand i hand. Sociala kontakter och goda relationer med grannar påverkar såväl trygghet som psykiskt välbefinnande. De som har en god kontakt med sina grannar och ofta utbyter tjänster med dem upplever oftare en större trygghet än andra. Även möten och relationer med andra boende påverkar tryggheten positivt genom att en gemenskap på området skapas. För att möjliggöra möten behövs naturliga mötesplatser på området. Yttre faktorer på området, såsom grönområden och god renhållning, påverkar invånarnas benägenhet att vistas ute i området. Att många människor rör sig i området har en positiv påverkan på den upplevda tryggheten. Hälsoläget i ett område speglar till stor del den sociala och fysiska miljön, trygghet, tillgång till service samt områdets vilja att engagera sig (Ziersch et al. 2005).

Ett område kan inverka positivt eller negativt på hälsa och välbefinnandet är beroende av områdets egenskaper. Områdets karaktär och det sociala klimatet, såsom allmänna attityder, värderingar och intressen, påverkar detta i stor utsträckning. Vilka som bor i området påverkar i sin tur vilken karaktär det får. Människor flyttar gärna till områden där de finner likasinnade men tvingas ibland välja ett annat område av ekonomiska skäl. Detta har skapat sociala skillnader mellan områden. Skillnader mellan områden i form av plats, miljö och sociala kretsar påverkar och ger olika förutsättningar till personlig utveckling och hälsa. Men ett områdes karaktär är inte statiskt, utan kan förändras utifrån vilka som bosätter sig där. Till exempel kan resursstarka personer höja ett områdes status genom att upptäcka dess fördelar och rusta upp det. Dock kan även det motsatta inträffa och området hamnar då i en nedåtgående spiral. Utan resursstarka, engagerade personer uteblir till exempel renovering

vilket resulterar i slitage och ett omodernt område där ingen vill bo och de som kan flyttar därifrån (Melinder & Schærström 2005).

2.3 Trygghet och trivsel i Sverige

I Sverige upplever nästan hela befolkningen att de kan känna sig ganska eller mycket trygga i bostadsområdet, endast cirka tre procent uppger att de känner sig otrygga. Dock ser fördelningen olika ut mellan bostadstyper, där boende i flerfamiljshus, främst i hyreslägenhet, känner sig otrygga i större utsträckning. Ungefär lika många anser att de trivs mycket eller ganska bra med bostadsområdet de bor i. Det är även vanligare med skadegörelse och åverkan på gemensamma utrymmen i områden med flerfamiljshus. I hela landet uppger 14 procent att det är vanligt med skadegörelse och åverkan på gemensamma utrymmen, och andelen som anser att det är vanligt ökar med befolkningstätheten. I storstäder är siffran 25 procent mot glesbygdens fem procent (SCB 2009).

Ungefär en fjärdedel av befolkningen har utsatts för brott och vanligast är brott mot egendom. En stor andel av brotten begås dock mot en liten andel av befolkningen. Yngre utsätts i större utsträckning för brott mot enskild person. Mer än hälften av befolkningen uppger att de inte upplever oro för att själva utsättas för brott men närmare 80 procent uppger att de är oroliga över brottsligheten i samhället (BRÅ 2009).

En god kontakt med sina grannar och boende i stadsdelen har en positiv påverkan på hälsa, trygghet och trivsel (Ziersch et al. 2005). I Sverige uppger ungefär 14 procent att det är ovanligt med samtala mellan grannar i bostadsområdet och det är ovanligare i större städer. Sedan 1980-talet har det blivit mer ovanligt med samtal mellan grannar, främst bland yngre, låginkomsttagare och boende i hyresrätt. Men cirka 60 procent uppger att de på annat sätt umgås med sina grannar och ungefär hälften uppger att de utbyter tjänster med sina grannar. Det är dock få som brukar delta i gemensamma aktiviteter i området, 67 procent uppger att de inte gjort det under det senaste året. I storstäder och bland boende i flerfamiljshus, främst höga hyreshus, är det färre som uppger att de umgås, utbyter tjänster eller deltar i gemensamma aktiviteter med sina grannar. De är även missnöjda med grannkontakten (SCB 2009).

Liv och hälsa är en befolkningsundersökning som genomförs vart fjärde år bland personer mellan 18 och 84 år i Uppsala, Sörmlands, Västmanlands, Värmlands och Örebro län. Undersökningen syftar till att undersöka bland annat levnadsvillkor och hälsa. Resultatet från 2008 års undersökning visar att ungefär 94 procent av befolkningen i alla län känner sig säkra och trygga från att bli hotade eller angripna i sitt bostadsområde. Lägst trygghet upplevs i storstäder och av ensamstående kvinnor. Kvinnor är även de som i störst utsträckning avstår från att gå ut på grund av rädsla för att bli överfallen eller rånad. Ungefär 95 procent av befolkningen kände att de kan lita på människor i sitt bostadsområde. Det är vanligare med nedsatt psykiskt välbefinnande bland dem som inte upplever trygghet eller tillit till människor i sitt bostadsområde (CDUST 2008).

2.4 Stadsdelen Råby i Västerås

Råby är en stadsdel* belägen i västra Västerås med närmare 6 000 invånare, jämt fördelat mellan män och kvinnor. Av invånarna har 32 procent annan etnicitet än svensk, vilket kan

* Begreppet stadsdel kommer i examensarbetet att användas för att beskriva en del av staden som består av flera mindre kvarter och bostadsområden samt ett stadsdelscentrum.

jämföras med genomsnittet i Västerås som är 17 procent. De flesta som bor i stadsdelen är i arbetsför ålder, mellan 25 och 64 år gamla, följt av unga mellan 16 och 24 år samt pensionärer, ca 18 procent vardera. Bland invånarna förvärvsarbetar 62 procent vilket är lägre än genomsnittet i Västerås som är 76 procent och medelinkomsten per invånare och år är 27 procent lägre än genomsnittet i Västerås. Andelen som har eftergymnasial utbildning är 23 procent, vilket är 16 procent lägre än Västerås genomsnitt. Ohälsotalen i Råby är betydligt högre än för övriga Västerås med 58,5 procent mot Västerås genomsnittet på 34,8 procent. Stadsdelen består till största del av flerbostadshus och endast elva procent är småhus².

Liv och hälsa ung är en enkätundersökning om hälsa, levnadsvanor och livsvillkor bland unga i Västmanland som genomförs vartannat år i årskurs 7, 9 och andra året på gymnasiet (Landstinget Västmanland 2008). I 2008 års undersökning ställs frågor rörande trygghet och trivsel i bostadsområdet. Resultatet från undersökningen visar att ungdomar bosatta i stadsdelarna Råby, Hammarby samt den västra glesbygden i Västerås upplever det som ett tryggt och lugnt område. Av ungdomarna uppgav 85 procent att ingen behöver känna sig rädd i deras bostadsområde. Över 70 procent uppgav att det inte är otryggt att vara ute om kvällarna i bostadsområdet och 79 procent att det sällan är bråkigt och stökigt i stadsdelen. Förekomsten av klotter och sönderslagna saker var ovanligt i stadsdelen, 74 procent angav att det sällan ser sådan skadegörelse. Omkring 74 procent av ungdomarna uppgav även att boende i bostadsområdet hjälper varandra och att de flesta känner varandra. De flesta har även minst en nära vän i bostadsområdet, 75 procent (Sturk 2008a). Den upplevda tryggheten är antingen lika med eller bättre än genomsnittet för hela Västerås stad (Sturk 2008b).

2.5 Problemformulering

En individs hälsa påverkas av individuella och kontextuella faktorer samt relationerna mellan dessa. Och för att påverka människas hälsa bör hela den omgivande miljön beaktas. En viktig faktor för en god hälsa är trygghet. Trygghet innebär att vara fri från oroande eller hotande inslag i omgivning och kunna vara lugn och obekymrad. Upplevelsen av trygghet är subjektiv och påverkas av många faktorer såsom vandalisering, brott, våld men även av hur till exempel media speglar området. Hälsan påverkas av många olika faktorer och även av den upplevda tryggheten. Tryggheten påverkar människors benägenhet att utnyttja ett område för bland annat fysisk aktivitet eller rekreation. Den största delen av Sveriges befolkning upplever trygghet men cirka tre procent uppger att de känner sig otrygga. Det är vanligare att de som bor i större städer och i flerfamiljshus känner sig otrygga. Stadsdelen Råby i Västerås består till största delen av flerfamiljshus och invånare med sämre socioekonomisk status än genomsnittet i staden. Utifrån den forskning som finns i ämnet skulle boende i Råby kunna uppleva större otrygghet än andra i staden. Dock visar resultat från *Liv och hälsa ung*-undersökningen att de flesta inte känner sig rädda i stadsdelen och att det sällan är bråkigt och stökigt i deras bostadsområde. Upplevelsen av trygghet kan därför vara annorlunda mot vad forskningen antyder. Kunskap saknas om vuxnas upplevelser av trygghet och vad de anser skapar trygghet i Råby.

² Västerås stas statistikdatabaser.

<http://www.vasteras.se/omvasteras/statistikochfaktaomvasteras/statistikdatabaser/Sidor/statistikdatabaser.aspx>, 2009-04-22.

3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med studien är att undersöka hur de som bor och är verksamma i stadsdelen Råby i Västerås upplever trygghet i stadsdelen och hur dessa upplevelser kan möjliggöra en god hälsa.

- Hur upplever boende och verksamma trygghet i stadsdelen Råby i Västerås?
- Vad upplever boende och verksamma som trygghetsskapande i stadsdelen?
- Hur påverkar upplevelserna av trygghet möjligheterna till en god hälsa?

3.1 Avgränsningar

Utifrån syftet har studien avgränsats till att innefatta vuxna som bor i Råby eller är verksamma i stadsdelen på något annat sätt. Familjecentrum har viss kunskap om trygghet och trivsel bland unga utifrån en sammanställning av detta utifrån Liv och hälsa ung 2008 (Sturk 2008). Liknande kunskap saknas om vuxnas upplevelser i stadsdelen då materialet från Liv och hälsa- undersökningen inte kan brytas ned till stadsdelsnivå. Avgränsningar har även gjorts rörande trygghet då endast trygghet som direkt kopplas till bostadsområdet och stadsdelen undersöks i studien. Den trygghet som samhället, i form av stat och kommun, tillhandahåller i form av social och ekonomisk trygghet undersöks inte i studien. Studien fokuserar inte enbart på trygghet som påverkas av kriminalitet utan även på andra faktorer som kan påverka tryggheten.

4. METOD OCH MATERIAL

4.1 Studiedesign

Utifrån syfte och frågeställningar har en kvalitativ forskningsansats med fokusgruppsintervjuer valts som studiedesign. En kvalitativ forskningsansats är lämplig att använda då fördjupad kunskap och upplevelser av trygghet efterfrågas. Fokusgruppsintervjuer är en datainsamlingsmetod där en grupp för en diskussion kring ett väldefinierat ämne under ledning av en moderator (Morgan 1998a). Fokusgrupper valdes som metod då trygghet är ett ämne som många har åsikter om och genom diskussionen kan fler aspekter av trygghet och trivsel täckas in. Med hjälp av metoden kan deltagare associera vidare kring ämnet och argumentera för sina åsikter.

4.2 Urval och gruppsammansättning

En fokusgruppsintervju är beroende av sina deltagare varför urvalet som genomförs är av särskild betydelse. För att fokusgrupperna ska kunna producera tillfredsställande svar på frågeställningarna krävs det att deltagarna i gruppen kan diskutera ämnet med varandra. Den vanligaste urvalsmetoden är ett syftesstyrt urval, där deltagarna väljs utifrån studiens syfte (Morgan 1998b). Utifrån syftet med denna studie var boende i Råby det mest lämpliga urvalet då de har störst kännedom om tryggheten i stadsdelen. Även andra verksamma i form av hyresvärdar, föreningsaktiva och näringsidkare var intressanta då de i hög grad kommer i kontakt med stadsdelens boende samt har egna upplevelser om trygghet i stadsdelen. Alla dessa deltagare valdes utifrån följande urvalskriterier: de har vid intervjutillfället bott eller varit verksamma i Råby i minst ett och ett halvt år, var yrkesarbetande, förtids- eller ålderspensionär, har goda kunskaper i svenska språket, har ett intresse för stadsdelen och dess

utveckling samt bidra till jämn könsfördelning och geografisk spridning av deltagarna inom stadsdelen. Med hjälp av områdessamordnaren på Råby familjecentrum har potentiella deltagare tagits fram. Områdessamordnaren har erforderlig kunskap och kännedom om stadsdelen och dess invånare för att kunna plocka fram potentiella deltagare till studien. Från områdessamordnaren erhöles en lista på potentiella deltagare som sedan kontaktades för att rekryteras till studien.

Antalet grupper bör enligt Morgan (1998b) vara tillräckligt för att höra det som finns att säga om ämnet. I denna studie studeras trygghet och trivsel främst utifrån boendes perspektiv, men även verksamma inom stadsdelen. De boende representeras av två grupper och övriga med en grupp. Tre grupper ansågs som tillräckligt för att samla in olika åsikter om trygghet och trivsel i Råby. Antalet deltagare i en fokusgruppsintervju beror på omständigheterna och ämnet för intervjun (Morgan 1998b). I denna studie har grupperna bestått av fyra deltagare.

Att skapa en gruppkomposition med en bra gruppdynamik är enligt Morgan (1998b) eftersträvanvärt. En homogenitet inom grupperna underlättar oftast detta, men hindrar inte grupperna från att vara heterogena i förhållande till varandra. Utifrån studiens syfte har deltagare inkluderats från olika kategorier och delats in i segment för att sedan konstruera grupper med en bra komposition. Till de tre fokusgruppsintervjuerna har tre segment identifierades: boende i bostadsrätt/samfällighet (1), hyresvärdar och hyresgästförening (2) samt övriga aktörer i stadsdelen (3). De deltagare som uppfyllde urvalskriterierna rekryterades till studien efter att de placerats i en grupp.

4.2.1 Rekrytering av deltagare

Rekryteringen planerades utifrån Morgans (1998b) tre riktlinjer för rekrytering: två veckor innan planerad fokusgruppsintervju kontaktas deltagare, en vecka innan får de ett bekräftande brev med information och dagen innan kontaktas de för att säkerställa att de kommer.

Via e-post skickades en kort förfrågan två veckor innan planerad fokusgruppsintervju till femton potentiella deltagare som dagen efter följdes upp med ett telefonsamtal. Utifrån denna metod rekryterades nio deltagare. Vid telefonkontakten uppdagades att sex av de kontaktade personerna inte uppfyllde urvalskriterierna för studien. Med hjälp av de rekryterade personerna och områdessamordnaren kunde ytterligare tre personer rekryteras. Totalt rekryterades tolv deltagare till de tre fokusgruppsintervjuerna, fem kvinnor och sju män.

De nio personer som först rekryterats fick en vecka innan intervjutillfället ett missivbrev skickat till sig. Missivbrevet innehöll information om studiens syfte, varför den genomförs, varför personen rekryterats till studien, att deltagande är frivilligt, hur personuppgifter behandlas samt vart de kan vända sig med frågor. Dessutom innehöll brevet ytterligare information enligt rekommendationer av Morgan (1998b) om vilka andra som kommer att delta i gruppen, vad som förväntas av dem som deltagare samt om de kommer att bjudas på något under intervjun, till exempel fika. Till de som rekryterades närmare fokusgruppsintervjuns skickades missivbrevet direkt efter rekrytering. De flesta deltagare kontaktades även dagen innan intervjun, men på grund av helgdagar var det inte möjligt att kontakta alla deltagare.

4.3 Instrument till datainsamling: intervjuguide

En strukturerad intervjuguide har använts under fokusgruppsintervjuerna. Den har utformats utifrån rekommendationer av Krueger (1998a) och frågorna har arbetats fram genom att först precisera problemområdet, sedan togs många tänkbara frågor fram och dessa sammanställdes. Dessa bearbetas sedan för att ge ett första utkast på en intervjuguide. I intervjuguiden ingick fem grupper av frågor: öppningsfrågor, inledande frågor, övergångsfrågor, nyckelfrågor och avslutande frågor. Intervjuguiden strukturerades utifrån dessa grupper och innehöll alla frågetyperna (se bilaga 2). Intervjuguiden till denna studie har testats på en mindre utomstående grupp för att kontrollera frågornas begriplighet samt om de upplevs som relevanta för ämnet.

4.4 Genomförandet av fokusgruppsintervjuer

Vid valet av en lokal till fokusgruppsintervju bör hänsyn tas både till forskarens och deltagarnas behov (Morgan 1998b). Fokusgruppsintervjuerna genomfördes i familjecentrums lokaler i Råby centrum. Fokusgruppsintervjuerna genomfördes i ett konferensrum med avskilt läge på familjecentrum vilket minimerade störningsmoment. Rummet är trivsamt inrett och har god ventilation vilket bidrar till en trivsam atmosfär. Råby familjecentrum ligger mitt i Råby centrum vilket gör dem lätta att hitta till samt nära för studiens alla deltagare.

Deltagarna möttes upp i entrén och visades till konferensrummet där de bjöds på fika i anslutning till att de kom. Moderatoren och observatören småpratade med alla deltagare tills gruppen var samlad, något som enligt Krueger (1998b) kan bidra till en lyckad diskussion. Vid den första fokusgruppsintervjun kom en person som endast fått en förfrågan om att delta och inte besvarat denna. Efter ett kort samtal om vad intervjun gick ut på bestämde sig personen för att delta i fokusgruppsintervjun. Moderatoren startade fokusgruppsintervjun med att hälsa alla välkomna och berätta om studiens syfte och användning. Därefter presenterades hur fokusgruppsintervjun kommer att gå till och deltagarna tillfrågades om de accepterade att en ljudupptagning gjordes under intervjun. Efter samtycke startades sedan ljudupptagningen. Sedan inleddes intervjun utifrån intervjuguiden. Diskussionen avslutades efter en timme och samtliga deltagare tackades för deras medverkan samt fick information om hur resultaten skulle spridas till dem och sedan upplöstes gruppen.

Vid fokusgruppsintervjun medverkade även en observatör vars uppgift var att observera interaktionen och anteckna viktiga delar i diskussionen. Efter fokusgruppsintervjun genomförde moderatoren och observatören en kort interaktionsanalys samt diskuterade intervjun utifrån ett antal punkter framtagna utifrån rekommendationer av Krueger (1998c) (se bilaga 4). Detta används senare för vidare analys av fokusgruppsintervjun. Ljudupptagningen kontrollerades även direkt efteråt.

4.5 Analysmetod och presentation av resultat

Analysen av en fokusgrupp är unik. Detta beroende på användandet av många olika delar i kvalitativ forskning samt att den komplexa gruppinteraktionen spelar in. Analysen bör innefatta både det transkriberade materialet, anteckningar från intervjutillfället samt gruppens beteende och interaktion (Krueger 1998c). Ljudupptagningen från fokusgruppsintervjuerna transkriberades ordagrant, men icke-ord som "mmm" och "eehh" utelämnades. Det utskrivna materialet omfattade 47 sidor utskrivna text. Därefter lyssnades alla intervjuer igenom ytterligare en gång för att kontrollera transkriberingen samt för att utveckla

interaktionsanalysen. Interaktionsanalysen användes sedan vid tolkningen av resultatet genom att den förtydligade vissa delar av diskussionen där samtalsämnen gav upphov till en viss stämning i gruppen. De ämnen som fokusgruppsdeltagarna ansett kunde identifieras lättare med hjälp av interaktionsanalysen.

För att analysera det transkriberade materialet användes kvalitativ innehållsanalys. Innehållsanalys används för att hantera stora mängder data och fokuserar på tolkning av texter (Lundman och Hällgren 2008). Vid genomförandet av analysen togs först meningsenheter, som beskrev innehållet i diskussionerna, ut ur det utskrivna materialet. En meningsenhet är ord, meningar eller stycken med innehåll som hänger samman (Lundman och Hällgren 2008). Därefter sorterades meningsenheterna grovt in i olika ämnesområden för att göra materialet hanterligt. Denna sortering skedde i flera steg där först de som tydligt hörde samman sorterades och sedan sorterades de som var svårare att placera. Sedan började meningsenheterna analyseras där först en kondenserad meningsenhet togs ut som beskrev det centrala innehållet i meningsenheten. Detta fick sedan en kod som beskriver innehållet och dessa sorterades sedan in i underkategorier. I underkategorierna placerades koder med innehåll som var relaterat till varandra. Även denna sortering skedde i fler steg för att finna den mest logiska sorteringen med koder som hörde samman. Underkategorierna sorterades sedan i 14 kategorier som övergripande beskrev innehållet. Kategorierna kunde sedan sättas samman till fyra olika teman/huvudkategorier där kategorier som inom likande områden placerades ihop (se figur 1).

Meningsenhet	Kondenserad meningsenhet	Kod	Underkategori	Kategori	Tema/ Huvudkategori
.. svårt att få bort en stämpel som vi har på oss här på Råby så är det ju och den finns ju kvar än idag...	Området har fått en stämpel som finns kvar	Stämpel finns kvar	Dåligt rykte i staden	Ryktets påverkan på trygghet	Yttre påverkan på trygghet

Figur 1. Matris över analysprocessen.

Till resultatpresentationen har citat från fokusgruppsintervjuerna använts. Vid användning av citat rekommenderar Trost (1997) att citaten redigeras för att göra om dem från talspråk till skriftspråk. Detta bör göras främst ur en etisk synpunkt, för att bevara deltagarnas anonymitet, men utan att förvränga dem. Citaten som används i resultatavsnittet har bara redigerats för att göra dem begripliga och anonyma.

4.6 Etiska aspekter

Vetenskapsrådet (2002) etiska krav inom humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning har beaktats i examensarbetet. De tar upp fyra etiska krav som skall beaktas vid forskning: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Fokusgruppsintervjuer kan hävdas vara etiskt tilltalande då deltagarna i stor utsträckning får komma till tals på sina egna villkor. Eftersom det är en grupp som samtalar kring ett ämne kan en enskild deltagare välja att avstå från att yttra sig om denne anser att ämnet är för känsligt. En etisk svårighet som finns är att forskaren aldrig kan garantera att det som sagts i en fokusgruppsintervju inte sprids vidare av någon av de andra deltagarna i gruppen. Genom att informera deltagarna om detta samt uppmana dem vid intervjuens början att inte sprida det som diskuteras vidare kan denna effekt minskas (Wibeck 2000). Detta påverkar

konfidentialitetskravet som innebär att alla personuppgifter skall behandlas med sekretess och deltagare skall inte kunna identifieras i studien. Information skall inte kunna härledas till en uppgiftslämnare och det skall vara omöjligt för utomstående att kunna komma åt dessa uppgifter (Vetenskapsrådet 2002). Resultatet från fokusgruppsintervjuer presenteras utifrån vad gruppen kommit fram till och på så sätt kan ingen enskild individ identifieras. Det insamlade materialet kommer att förvaras på ett sådant sätt att ingen utomstående kan komma åt uppgifter om deltagarna i studien.

Informationskravet innebär att alla deltagare skall informeras om studiens syfte samt deras roll och villkoren för deras deltagande (Vetenskapsrådet 2002). Samtliga deltagare fick vid rekryteringstillfället information om syftet med studien och förfarandet vid intervjutillfället samt åter igen i det missivbrev som skickades ut och muntlig vid fokusgruppsintervjun. Enligt samtyckeskravet skall deltagarna i undersökningen informeras om att de själva har rätt att bestämma över sitt deltagande. Detta skall ske innan studien genomförs (Vetenskapsrådet 2002). Vid rekryteringstillfället tillfrågades de deltagande om de ville delta i studien. De informerades även om att deltagandet är frivilligt och att de har möjlighet att när som helst avbryta sin medverkan i missivbrevet samt vid fokusgruppsintervjun. Nyttjandekravet innebär att insamlade uppgifterna endast får användas till forskningsändamål (Vetenskapsrådet 2002). Det insamlade materialet har endast använts till examensarbetet. Ljudupptagningen från fokusgruppsintervjuerna raderades efter att transkribering och genomlysning skett.

5. RESULTAT

Resultatet presenteras nedan utifrån de teman som identifierats i analysen och dessa beskrivs utifrån kategorier.

5.1 Upplevelser av trygghet

Samtliga fokusgrupper upplever att Råby var en trygg stadsdel. De upplevde även att de kunde känna sig trygga på kvällstid och inte behövde känna sig rädda. *"... nä, inte att man känner sig rädd, det tycker jag inte..."* (Grp 2). Att kunna känna sig trygg inom sitt bostadsområde och stadsdel beskrevs av grupperna som något självklart som alla har rätt till. *"... att man kunna gå hit och känna sig trygg och /.../ om man går och handlar, går på möten och aktiviteter..."* (Grp 1). Grupperna upplevde också att det är främst i och omkring boendet som man kommer i kontakt med trygghet och där man ska kunna känna sig trygg. Att uppleva trygghet beskrevs även som något av en rättighet som alla hade rätt att uppleva. *"... trygghet är ju just det här att jag ska kunna rör mig fritt både i lägenheten, i trapphuset, i mina källarutrymmen och på området såklart."* (Grp 3).

Grupperna berättade om att stadsdelen tidigare inte upplevts som trygg och att det var ganska stökigt men att det skett en förändring de senaste åren. *"... vi hade ju ordningsvakt de sprang ju folk och klottra och ställde till, var högljudda och skrämde äldre och hade sig..."* (Grp 1). Fokusgrupperna ansåg att nattvandrare kunde bidra till en tryggare miljö.

Grupperna upplever även stadsdelen som trivsamt, lugnt och skönt. Att trivas i stadsdelen bidrar även till att känna sig trygg. *"... brott och sånt har väl med trygghet att göra och sen att man trivs också..."* (Grp 2). Ingen grupp upplevde att det var vanligt med brott eller skadegörelse i stadsdelen. Många utav dem som bor i stadsdelen stannar där under flera år just för att de trivs.

När jag flytta hit skulle jag bo här i ett år ungefär hade jag tänkt mig för man visste ungefär hur Råby var och jag bor kvar här och de är lugnt och skönt... (Grp 2)

5.2 Trygghet påverkas av yttre faktorer

5.2.1 Medias påverkan

Fokusgrupperna ansåg att media har en väldig makt när det gäller att påverka allmänhetens uppfattningar om en stadsdel. ”*jo men visst har media en väldig makt...*” (Grp 2). De upplevde att de lokala tidningarna i Västerås har påverkat allmänhetens uppfattningar om Råby och att den bild de presenterat inte alltid varit korrekt. De upplevde även att media vid vissa tillfällen svartmålat Råby och haft en nedsättande rapportering utan att ha riktiga belägg för det.

Jag /.../ blir mäkta irriterad över allt skräp över allt som står i vår så kallade lokaltidning om just Råby. Händer de nått på Hammarby står det i princip att då har det hänt på Råby... (Grp 3)

Under en period i början av 2000-talet upplevde fokusgrupperna att en tidning ofta hade nedsättande artiklar om stadsdelen. Tillsist fick en grupp invånare nog och hörde av sig till tidningen för att få till en förbättring. Efter det så upplever de att det blev en klar förbättring i medias rapporteringen och att det har påverkat stadsdelen positivt.

[en lokal tidning] hade under en period för ett antal år sen ... alltid nedsättande artiklar om Råby, alltid, alltid, alltid! Å då vi tog kontakt med [den lokala tidningen] och sa de att ni kan inte hålla på att skriva ner Råby på detta sätt som ni gör och då kom dom ju hit /.../ å sen ställde dom ju upp en buss här en gång i veckan å så va dom här /.../ å spegla alltså livet på Råby. Å efter de så vände det.. (Grp 2)

Hur media väljer att spegla en stadsdel upplevde fokusgrupperna kunde påverka de som bor där, till exempel genom att boende undviker att vistas ute på kvällstid. Det som skrivs i tidningarna kan skrämja människor utan att det egentligen behöver finnas något att vara rädd för. ”*De e klart att om det står i tidningen varje dag att de är rån på Råby då känner man sig otrygg, men är det så att man skriver positiva förtecken om stadsdelen då blir man trygg...*” (Grp 3). Den bilden som media tidigare presenterat av stadsdelen upplever fokusgrupperna inte stämmer överens med upplevelser de som vistas i stadsdelen har.

... Sen uppfattar man inte sitt område på samma sätt som andra kanske... tidningar skriver om någon enstaka händelse som kanske förstoras upp men de som bor här känner sig trygga... (Grp 2).

5.2.2 Stadsdelens rykte

Stadsdelen Råby upplevdes ha fått ett dåligt rykte för länge sedan och att detta rykte finns kvar fast det inte stämmer längre. Enligt ryktet är Råby en stökig stadsdel med hög brottslighet. Stadsdelen har fått en negativ stämpel som fortfarande finns kvar och är svår att få bort. ”*... Råby /.../ där kan man ju inte bo, det har ju funnits med hela tiden...*” (Grp 2).

Men de som bor och verkar i stadsdelen tycker inte att det ryktet stämmer. Fokusgrupperna upplevde det som att de som talat illa om stadsdelen inte har varit där och att de som känner till den tycker att det är trevligt, lugnt och skönt. *"Alla som snackar skit om Råby har inte bott här."* (Grp 3). Ryktet har gjort att de som nyinflyttade till en början ofta känner sig otrygga.

5.3 Omgivande miljön och trygghet

Den fysiska miljön i Råby upplever fokusgrupperna som trygg och säker. Att det finns bra belysning och att växtligheten sköts ordentligt upplever de som viktigt för att miljön ska vara trygg att vistas i. Dock upplever en fokusgrupp att kommunen inte sköter miljö och belysning tillräckligt bra, vilket gör att vissa delar i stadsdelen upplevs som otrygga. I en öppen och trevlig utemiljö vistas fler människor. Genom att hålla snyggt och städat motverkas brottslighet då boende är mer rädda om sin stadsdel samt att det har en avskräckande effekt på potentiella brottslingar. *"Fina och välordnade parkeringsytor exempelvis, har en avskräckande effekt på de som är ute i ogjord väder."* (Grp 3).

Utveckling och skötsel av stadsdelen var något som fokusgrupperna upplevde som viktigt för att uppleva trygghet. Detta då en snygg och välordnad stadsdel har en avskräckande effekt för brottslingar och att de som bor där trivs bättre och därigenom värnar om det i en större utsträckning. Fokusgrupperna upplever även att välsköta och renoverade stadsdelar drar till sig skötsamma människor i större utsträckning. Även genom välriktade satsningar ansågs tryggheten öka. De satsningar som har genomförts och att det rustats upp i stadsdelen menade fokusgrupperna har bidragit till att tryggheten, säkerheten och trivseln har ökat i stadsdelen. *"... så från då och sett tills nu så har ju det här området genomgått en enorm utveckling..."* (Grp 3). Fokusgrupperna menade även att det genom satsningar i stadsdelen och att någon brydde sig om den ökade känslan av trygghet och trivsel. Satsningarna har gjort att den fysiska miljön förbättrats ur trygghetsynpunkt och den sociala miljön har fått utrymme att utvecklas.

Fokusgrupperna upplever inte heller att det finns några faktorer i stadsdelen som hindrar dem från att leva sitt liv som de vill. *"... nä jag tycker de är jättelugnt och fint /.../ jag har ingenting att klaga på..."* (Grp 3). De upplever även att närheten till naturen gör att de oftare är ute i naturen och att den yttre miljön är anpassad för att alla ska kunna vara ute. *"... det är jättefin natur och bänkar man kan sitta på..."* (Grp 1). Att det finns mycket grönska i stadsdelen upplever fokusgrupperna gör den mer attraktivt och trivsamt. Detta menar de bidrar till att fler väljer att röra sig utomhus.

Inom de olika bostadsområdena upplevde fokusgrupperna att det fanns ett engagemang för att påverka miljön i bostadsområdet. De bostadsrätts- och samfällighetsföreningar som finns arbetar aktivt med den yttre miljön för att göra den trygg och trivsam. De försöker även främja grannkontakter genom att anordna olika aktiviteter och städdagar.

... som skapar trivsel att man går ut och hjälps åt räfsa på gräsytona och rensa lite i rabatterna eller ja, och sen kanske man grillar lite korv eller fikar lite /.../ Vi roar oss mest! Då träffas man ju och pratar lite... (Grp 2)

5.4 Trygghetsskapare

Fokusgrupperna upplevde att för att skapa trygghet i en stadsdel krävs det mer än endast en god fysisk miljö ur trygghetssynpunkt. Faktorer i den sociala miljön upplevdes ha stor betydelse för upplevelsen av trygghet.

... vi trodde nog från början att nu ska vi fixa med brytskydd, bättre belysning och fixa parkeringsplatser därför att de är bra för de som bor, men det är inte alls säkert att det är det de är ute efter kan vara någonting helt annat... (Grp 3)

5.4.1 Eldsjälar och engagemang

Efter en stökig sommar, då många av stadsdelens invånare kände sig oroliga och inte vågade röra sig fritt, togs ett initiativ till ett möte för alla stadsdelens invånare. Till mötet kom över 300 personer och fokusgrupperna pekar ut detta möte som början på en förändring. Efter detta möte blommade ett engagemang upp hos många av stadsdelens invånare och de tog själva tag i de problem som hade uppstått.

... det är väll en fyra fem års sen som det hade varit en väldigt stökig sommar och då kallades alla ihop och det var en jätteuppslutning här i hallen och /.../ det var då /.../ startskottet, för att nu måste vi ta tag i det här och alla kände ett väldigt engagemang [bland] /.../ folk som bor på området då och då händer det saker... (Grp 2)

Fokusgrupperna upplever att efter detta möte skedde stora förändringar gällande trygghet, skadegörelse och brottslighet. Att arbetet lyckades tillskriver de eldsjälarna som funnits och finns i stadsdelen och som jobbar för att utveckla den. Förutom att få till förändringar har de även bidragit till att skapa en trevlig stämning i stadsdelen. Stämningen och vi-känslan upplever fokusgrupperna ha stärkts av en lokal tidning som finns och som drivs av frivilliga krafter, Råbybladet. I tidningen presenteras aktiviteter och lite allmän information och historia om stadsdelen. Genom en stark vi-känsla i stadsdelen upplever fokusgrupperna att tryggheten och trivsel har ökat och att de som bor där värnar om den. ”... man pratar ofta i termen vårt område, det här äger vi! Det är vi som bor här, man värnar om det ...” (Grp 1).

I några bostadsområden har grupper skapats som arbetar tillsammans med fastighetsägaren för att påverka sitt boende. Det är ett samarbete som fokusgrupperna upplever som gynnsamt för båda parter. De boendes idéer upplevs att de tas tillvara av fastighetsägaren och används i utvecklingsarbetet. Boende kan också få möjlighet att till exempel anlägga planteringar på fastighetsägarens bekostnad i utbyte mot att de tar hand om skötseln. Detta upplevs som ett bra sätt att öka grannkontakter som bidrar till en tryggare boendemiljö. Att ha en god relation med sina grannar upplevdes stärka känslan av trygghet. Grannar upplevdes annars kunna påverka trygghet både positivt och negativt.

5.4.2 Möjligheter till möten och mötesplatser

Fokusgrupperna ansåg att stadsdelens centrumbyggnad var den mest betydelsefulla samlingspunkten. Efter att den byggts och engagemanget ökat har byggnaden blivit en mittpunkt dit folk söker sig både för att uträtta ärenden och att träffa andra. Att det finns ett stadsdelscentrum upplevde fokusgrupperna bidrog till en ökad trygghet. Detta främst då fler människor var i rörelse och att det fanns någonstans att träffas. De flesta aktiviteter som

anordnas i stadsdelen anordnas främst i centrumbyggnaden. I byggnaden har många eldsjäljar arbetat med att förbättra stämningen och gemenskapen, något som smittat av sig till hela stadsdelen. Fokusgrupperna upplever att människor i större utsträckning bryr sig om varandra sedan centrumet byggdes.

... jag hade besök från stadshuset, /.../ och så säger han: Men va är det för anda i det här hus? Jag kom bara innanför dörrarna så känner jag, man kände sig välkommen här för folk ler och folk pratar... (Grp 2).

I centrumbyggnaden finns många olika typer av aktiviteter och verksamheter vilket är något som gör att generationsmöten erbjuds. Pensionärsföreningar har ofta aktiviteter i närheten och kan ofta få hjälp av ungdomarna med tyngre sysslor. ”... jag behöver alltså bara säga åt första bästa [ungdom] som jag hittar kan du hjälpa mig och bära? Javisst de är klart att jag gör.” (Grp 2). Genom dessa generationsmöten ökar tryggheten då förståelsen för olika generationer ökar. De äldre känner sig tryggare när de känner igen ungdomar de möter ute om kvällarna.

... så lär man känna varandra och så möts man här bakom husknuten så känner man varandra, man är inga främmande ansikten för varandra... (Grp 1)

Att det finns mycket aktiviteter gör att det är en stor genomströmning av folk genom stadsdelen. På den lokala idrottsplatsen tränar varje kväll många barn och unga vilket gör att det skogsområde som ligger i närheten utnyttjas i större utsträckning. ”... så på det viset få ut folk på kvällstid och då får du den här genomströmningen av folk...” (Grp 1). Även genom att stadsdelen används och att det finns aktiviteter skapar lugn och harmoni. Genom att stadsdelen inbjuder till rörelse utomhus ökar den upplevda tryggheten då fler människor i rörelse minskar känslan av ensamhet och rädsla för att bli utsatt för till exempel brott.

5.4.3 Samarbete och integration

I stadsdelen har det startats fler samarbetsgrupper både bland ideella och professionella organisationer. Detta har lett till ett utökat samarbete inom många olika områden. Samarbetet skapar även långsiktiga relationer både mellan de som bor i stadsdelen och de som är verksamma vilket fokusgrupperna upplevde skapade trygghet. Engagemanget som finns i stadsdelen har tillsammans med samarbetet bidragit till en mängd aktiviteter, till exempel en debatt om invandrarfrågor och ett servicekontor drivet av ideella krafter. Att ha bra relationer med varandra uppfattas som centralt för ett bra trygghetsarbete. Genom långsiktiga relationer och goda kontaktnät går det att skapa en gemenskap. Med hjälp av detta samt grannsamverkan kan brott och otrygghet förebyggas. Kontaktnät kan även bidra till att problem som uppstår snabbt kan lösas eller helt undvikas. Fokusgruppen upplevde även att problem kan undvikas genom att prata med varandra och informera något som kontaktnäten kan bidra till.

Att det blivit ett enda hus /.../ det gör ju också att vi har olika samarbetsgrupper som jobbar ihop liksom på olika grejer. Så vi träffas liksom i huset också... (Grp 1)

Fokusgrupperna beskrev Råby som en stadsdel med blandad bebyggelse och variation av invånare. Stadsdelen har ett stort antal socialt utsatta invånare, både individer med psykisk ohälsa och en stor andel invandrare och flyktingar. ”... psykisk ohälsa bland hyresgäster /.../ är ett ökat problem alltså...” (Grp 3). Att det finns boende som har en psykisk sjukdom

påverka tryggheten om de inte får det stöd de behöver. De upplevs då som oberäkneliga och kan påverka föräldrar som då inte vill släppa ut sina barn. Men detta är inte något som fokusgrupperna upplever att de märker. De samarbeten som finns i stadsdelen har även bidragit till integration. Råby som stadsdel upplever fokusgrupperna som mångkulturellt. Men det finns även en stor tolerans för andra kulturer som fokusgrupperna upplevde kunde saknas i andra stadsdelar. De upplevde att det inte går att peka ut invandrare som någon särskild stökig grupp. De som är stökiga eller brottsbenägna upplevde de lika gärna kunde ha svensk bakgrund som utländsk.

... jag tycker att det finns en tolerans här som man inte möter på så många andra områden, på vissa andra områden så finns inte alls den här toleransen för olika kulturer, olika religioner som finns här på Råby... (Grp 3)

Genom det föreningsliv som finns i stadsdelen och de samarbeten och nätverk som finns har integrationen fungerat bra. Genom de samarbeten som finns har återkommande aktiviteter skapats som också har blivit mycket populära. *"Ja kan bara säga de när vi pratar om integration, att vi har ju ett samarbete härute, där vi bland annat då varje år bjuder in till ett så kallat internationellt julbord..."* (Grp 3) Dessa aktiviteter upplevs som lyckade men det finns även upplevelser om att det är svårt att få invånare med annan etnisk bakgrund att komma på möten och aktiviteter. *"... vi har ju bjudit in dom på möten och så, men jag fattar inte heller, de e precis som dom är rädd för oss eller hur de är..."* (Grp 3).

Fokusgrupperna upplevde att många problem och otrevligheter kunde undvikas genom att det fördes en direkt dialog med dem som är inblandade i en fråga. De kulturella skillnaderna kunde potentiellt bidra till problem men genom att prata med varandra kunde dessa undvikas. Även att alla behandlades lika och att samma regler gäller för alla ansågs bidra till integration. *"... ja menar regler är ju till för att följas oavsett vilket land man är född i..."* (Grp 3) Genom en god integration upplevde fokusgrupperna att tryggheten för alla boende ökade. Detta då boende inte blev främlingar för varandra och att förståelsen ökade.

6. DISKUSSION

6.1 Metoddiskussion

6.1.1 Val av studiedesign

En kvalitativ studiedesign med fokusgrupper har använts i studien. Den valdes då upplevelser och en djupare förståelse för trygghet i stadsdelen skulle undersökas. En kvantitativ metod bedömdes som olämplig främst då trygghet är ett subjektivt begrepp som ger subjektiva upplevelser. Vad som skapar trygghet hos människor varierar mellan varje individ och upplevelser av trygghet är väldigt subjektiva. Med en kvantitativ metod hade resultaten av detta blivit mer begränsade då subjektiva upplevelser inte är lämpliga att kvantifiera. I en fokusgrupp får deltagarna möjlighet att dela med sig av erfarenheter och jämföra dem med de andra i gruppen (Morgan 1998a). Detta ger utrymme för att uttrycka en bred bild av vad trygghet kan innebära. En fokusgruppsintervju möjliggör för deltagarna att diskutera sina upplevelser och jämföra dem med andras. Utrymmet för att återge andrahandsinformation är även stort vilket tillsammans med diskussionen kan ge en mer generell bild av upplevelser i stadsdelen än vad som kan åstadkommas vid enskilda intervjuer.

6.1.2 Urval och rekrytering

Urvalet styrdes av de urvalskriterier som sattes upp. Fokusgrupper skulle hållas med både boende och verksamma aktörer i stadsdelen. Urvalskriterier sattes upp utifrån rekommendationer av Morgan (1998b) och syftade till att skapa en bra grupp sammansättning för att främja diskussion, skapa grupper som täckte in fler perspektiv samt ha god kännedom om stadsdelen. Fördelningen mellan män och kvinnor var jämn i studien och deltagarna kom från olika delar av stadsdelen och bodde i olika typer av boenden: småhus, flerbostadshus och hyresrätt. Personer med annan etnisk bakgrund än svensk är underrepresenterad i studien. Drygt en tredjedel av stadsdelens invånare har en annan etnisk bakgrund än svensk, vilket inte representerades i studien. Ett av urvalskriterierna var att deltagarna skulle ha goda kunskaper i det svenska språket vilket bidrog till fördelningen inom grupperna. Urvalskriteriet var dock nödvändigt för att ge alla deltagare liknande förutsättningar att delta i gruppen. En större blandning hade bidragit med andra synsätt på tryggheten i stadsdelen och detta är att betrakta som en svaghet i studien. Medelåldern för deltagarna var något hög, omkring 50 år. Detta kan dock motiveras av att det finns kunskap om ungas syn på trygghet i stadsdelen utifrån Liv och hälsa ung undersökningen 2008 (Sturk 2008). Denna studie syftade till att undersöka vuxnas upplevelser av trygghet varför en högre medelålder kan vara motiverad.

Potentiella deltagare till fokusgruppsintervjuerna togs fram av områdessamordnaren på Råby familjecentrum. Detta gjordes för att komma i kontakt med lämpliga deltagare i stadsdelen och studien kan ha uppfattats som mer seriös i ett inledande skede av deltagarna då områdessamordnarens namn omnämndes vid rekrytering. Ingen av de potentiella deltagarna till studien har någon form av beroendeställning eller direkt relation till områdessamordnaren. Denne innehar endast kontaktuppgifter till de potentiella deltagarna genom samarbeten och nätverk inom stadsdelen. Utifrån den lista som erhöles placerades de deltagare som ansågs lämpliga deltagare in i grupper, detta genomfördes utan medverkan av områdessamordnaren. Därefter påbörjades rekryteringen.

Rekryteringen genomfördes utifrån rekommendationer av Morgan (1998b). En första förfrågan via e-post följdes upp med ett telefonsamtal. Under telefonsamtalen uppdagades att alla tillfrågade deltagare inte uppfyllde urvalskriterierna och endast nio deltagare kunde rekryteras. För att rekrytera ytterligare deltagare tillfrågades de som redan var rekryterade samt områdessamordnaren tillfrågades ytterligare en gång för att rekrytera lämpliga deltagare. Detta resulterade i en lång och komplicerad rekryteringsprocess där stora svårigheter fanns i att få tag på rätt person. Det uppstod även svårigheter med att rekrytera tillräckligt många deltagare till alla fokusgrupper vilket resulterade i att ingen överrekrytering kunde genomföras, något som enligt Morgan (1998b) är att rekommendera då risken för avhopp i sista stund är stor.

Rekryteringsmetoden som användes fungerade bra. Att deltagarna först fått en förfrågan via e-post som sedan följdes upp med ett telefonsamtal upplevdes som positivt då de snabbt förstod vad samtalet kom att handla om och redan övervägt och funderat över frågor kring studien. Att sedan skicka ut ytterligare information en vecka innan fokusgruppsintervju gjorde att deltagarna automatiskt påmindes om studien och den ytterligare informationen föreberedde dem inför intervjun. Det var planerat att alla deltagare skulle motta ett samtal dagen innan planerad fokusgruppsintervju. Alla mottog dock inte detta samtal på grund av helgdagar och några fick samtalet ett par dagar tidigare. Att ringa upp deltagare anses dock som en av

rekryteringens styrkor då intervjutillfället bekräftades, frågor besvarades och ytterligare kontakt med deltagarna upprättades.

Studiens resultat har till stor del påverkats av problemen som uppstod vid urval. Alla deltagare uppfyllde urvalskriterierna men fördelningen blev inte optimal mellan grupperna. Till exempel i en grupp hamnade några deltagare som kände varandra väl sedan tidigare medan en individ inte kände någon. Alla grupper förde trots detta diskussioner på ett tillfredsställande sätt om ämnet, men en annan sammansättning hade varit mer gynnsam för studiens resultat. Om fler personer hade rekryterats skulle deltagare valts ut mer noggrant för att få en bättre fördelning i grupperna utifrån bakgrundsfaktorer hos deltagarna vilket hade påverkat diskussionens inriktning. Det kan dock konstateras att den ursprungliga gruppindelningen utifrån funktion i stadsdelen samt urvalskriterierna fungerade bra och skapade lämpliga grupper och tog fram deltagare utifrån studiens syfte.

På grund av dessa svårigheter med rekryteringen fick antalet deltagare i varje grupp begränsas. Detta tros ha haft en mindre påverkan på resultatet då alla deltagare hade mycket att säga inom området och vid sådana tillfällen rekommenderar Morgan (1998b) att mindre grupper används. Totalt genomfördes tre fokusgruppsintervjuer. Genom de tre grupperna täcktes tre perspektiv av trygghet in och vad som skapar trygghet i stadsdelen Råby; både boende i olika bostadsområden med olika bostadstyper och verksamma i stadsdelen. Studiens resultat skulle stärkts av att fler grupper genomförts främst med boende i stadsdelen. De som bor i stadsdelen är de som vet mest om upplevelser av trygghet. Ytterligare fokusgruppsintervjuer hade troligtvis inte tillfört en större mängd ny kunskap i ämnet alla grupper diskuterade kring liknande teman.

6.1.3 Instrument vid datainsamling

Intervjuguiden som användes skapades utifrån rekommendationer av Krueger (1998a). Frågorna arbetades fram genom att först precisera problemområdet och sedan ta fram många tänkbara frågor. Detta medförde att de spontana frågor som fanns kring ämnet och som lett fram till studiens syfte inkluderades i intervjuguiden. För att bedöma vilka frågor som var lämpliga att inkludera i intervjuguiden användes den förförståelse som erhöles från bakgrundslitteraturen. Detta gjordes då trygghet är ett komplext begrepp som kan kopplas till många olika faktorer. Intervjuguiden innehöll inga frågor som handlade om trygghet kopplat till hälsa på grund av den komplexitet som finns i sambandet mellan dessa två begrepp. För att konstruera frågor som kunde skapa diskussion uteslöts begreppet hälsa från frågorna men de frågor som ställdes berörde aspekter av trygghet som har en påverkan på både trygghet och hälsa. Studiens giltighet (Lundman & Hällgren Graneheim 2008) har därmed påverkats positivt genom att intervjuguiden utformades för att beskriva det den var avsedd för. Detta är en klar framgångsfaktor då det möjliggjorde att djupare kunskap om trygghet kunde inhämtas då kunskapen om vad trygghet kan innebära var större. Följdfrågor och stödord till att stimulera diskussionen kunde inhämtas från litteraturen samt nyckelfrågor konstrueras på ett sätt som öppnade för en bred diskussion kring ämnet.

Intervjuguiden innehöll även öppningsfrågor, med syfte att värma upp deltagarna och få dem att bekanta sig med varandra, och avslutningsfrågor, med syfte att avsluta diskussionen och möjliggöra för inlägg de inte fått tillfälle till att säga under diskussionen. Dessa typer av frågor är väldigt viktiga för att få en naturlig och bra start och avslutning på diskussionen. Enligt Morgan (1998a) är fokusgrupper en bra metod när diskussion skapas vilket gör

öppningsfrågor särskilt viktiga. Öppningsfrågorna i intervjuguiden fyllde sitt syfte väl och startade diskussioner i grupperna och tankar utbyttes i ett tidigt skede.

Att pilottesta en fokusgrupp är svårt då dess framgång inte endast beror på frågornas utformning utan påverkas av gruppens sammansättning, moderatorn och rummets utformning. Fokusgruppsintervjun pilottestas på riktigt första gången den genomförs (Krueger 1998a). Innan fokusgruppsintervjuerna genomfördes testades intervjuguiden på en mindre grupp människor som inte hade någon anknytning till studien. Detta gjordes främst för att testa frågornas begriplighet.

6.1.4 Genomförande av datainsamling

Fokusgruppsintervjuerna genomfördes i familjecentrums lokaler i Råby centrum. Detta anses vara en bra lokal att använda då den ligger centralt i stadsdelen, deltagarna kunde lätt hitta till den och lokalen är väl utformad för möten. Fokusgruppsintervjun kunde ske avskilt utan att störning förekom. Rummets utformning gjorde det även lämpligt för intervjun då det har en trivsamt inredning och möjliggör att alla kan se varandra. Deltagarna upplevdes kunna slappna av och känna sig bekväma i lokalen. Samtliga deltagare möttes upp vid ingången till familjecentrum och visades ned till de rum där intervjun skulle hållas. Detta gjorde att moderatorn tidigt etablerade en kontakt med deltagarna och möjliggjorde en del småprat innan intervjun började. Observatören deltog också i småpratet vilket bidrog till en avslappnad stämning. Alla deltagare bjöds på fika vilket uppskattades och startade småprat även mellan deltagarna. Krueger (1998b) menar att tidig kontakt, småprat och fika är viktiga ingredienser i en lyckad fokusgrupp. Vid genomförandet av den första fokusgruppen kom en person som endast fått den första korta förfrågan om att delta, där uppföljande kontakt misslyckats. Denna person bestämde sig efter en beskrivning av studien och dess syfte för att delta i fokusgruppsintervjun. Detta hade en positiv inverkan på studien då denna deltagare bidrog med ett ytterligare perspektiv i den fokusgruppsintervjun.

Fokusgruppsintervjuerna genomfördes med intervjuguiden som stöd. Beroende på hur diskussionen utvecklades användes den i olika grad. I en grupp användes följdfrågor och stödord till de flesta nyckelfrågorna medan i en grupp ställdes totalt tre frågor under hela intervjun. Under fokusgruppsintervjuns genomförande försökte moderatorn att hålla sig neutral och inte påverka diskussionen. Vid vissa tillfällen var dock detta svårt då vissa deltagare pratade direkt till moderatorn. För att undvika att påverka diskussionen avvaktade moderatorn att ställa nya frågor om gruppen tystnade för en stund. Detta gjorde att deltagarna fick tid att tänka efter och diskussionen kunde ta fart igen eller en ny startades utan påverkan från moderatorn. Frågor försökte ställas på ett sådant sätt att de var en naturlig del av diskussionen. Ledande frågor undveks i största möjliga mån, men i en fokusgrupp där diskussionen inte startade användes många stödord för att stimulera. Detta kan ha påverkat svaret på just den specifika frågan då moderatorn genom användandet av stödord ledde in deltagarna på ett spår. Fokusgruppen frångick dock snabbt det spåret.

Genomförandet av fokusgruppsintervjuerna blev bättre och bättre i takt med att moderatorn fick mer erfarenhet av att leda fokusgrupper. Även gruppernas sammansättning påverkade hur genomförandet fortlöpte. Den första gruppens sammansättning var mindre lyckad då diskussionen kom igång sent under intervjun. Det är svårt att veta hur en grupp kommer att fungera innan den genomförs (Krueger 1998b) vilket gör att det är svårt att på förhand förutse hur intervjun kommer att fortlöpa. På grund av ett hastigt insjuknande bestod en grupp endast av tre deltagare. Trots det blev det en bra diskussion i den gruppen och interaktionen

fungerade mycket bra. Det material som insamlades från denna grupp var av liknande omfattning som övriga grupper.

Vid alla fokusgruppsintervjuer genomfördes en ljudupptagning som sedan transkriberades ordagrant med undantag för icke-ord såsom ”mm”-ljud. Dessa ord kan ha betydelse för förståelsen av de uttalanden som gjorts men genom interaktionsanalysen har deras betydelse beaktats och vägts in i resultatet. Genom ljudupptagningen kunde allt som sagts under intervjutillfället exakt registreras för att senare ingå i analysen. Fokusgruppsintervjuer genererar stora mängder data och genom att använda ljudupptagning minskar risken för att viktiga fynd går förlorade (Krueger 1998c).

6.1.5 Analys av fokusgruppsintervjuerna

Fokusgruppsintervjuerna analyserades med hjälp av kvalitativ innehållsanalys och en interaktionsanalys. Innehållsanalys var en lämplig metod för att analysera materialet då den ger möjlighet att tolka denna typ av text och analysera dess innehåll på olika nivåer (Lundman & Hällgren Graneheim 2008). Interaktionsanalysen påbörjades av moderatorn och observatören direkt efter avslutad fokusgruppsintervju. Interaktionsanalysen byggdes sedan på efter att ljudmaterialet transkriberats och har sedan använts för att tolka resultaten i viss mån samt för att bedöma varje fokusgruppsintervju. Att genomföra en interaktionsanalys anses vara viktigt då en fokusgruppsintervju ger mer resultat än bara de ord som sägs. Interaktionen mellan deltagarna påverkar de resultat som kommer fram och vilka som går om intet (Krueger 1998c). Till exempel kan uttalanden gjorda av en enskild deltagare få liten betydelse om interaktionsanalysen visar att de övriga deltagarna sällan höll med den deltagaren. Ur kvalitetssynpunkt är det viktigt att genomföra en interaktionsanalys då gruppen har en stor inverkan på den enskilde deltagaren. Interaktionsanalysen kan då stärka studiens giltighet, utifrån Lundman & Hällgren Graneheim (2008) definition av begreppet, då den bidrar till att kontrollera det utskrivna materialet speglar den känslan som fanns av vad som berättades under intervjun.

Den kvalitativa innehållsanalysen genomfördes med hjälp av den interaktionsanalys som genomförts. Interaktionsanalysen gav möjligheten att bättre förstå de uttalanden som gjorts under fokusgruppsintervjun och ta ut de bitar som gruppen upplevde som de viktigaste utifrån ämnet. Till exempel kan en dominant gruppmedlem ha fört en lång monolog som kan se betydelsefull ut i transkriberingen men övriga deltagare åsikter kan ha skiljt sig från denna. Interaktionsanalysen kan då tona ner vikten av sådana uttalanden om den visar att övriga deltagare inte håller med den dominanta deltagaren. Analysen genomfördes med viss förförståelse om vad som påverkar och skapar trygghet. Detta gjorde att det representativa och typiska för ämnet kunde plockas ut till analysen och sorteringen av kategorier underlättades.

Innehållsanalysen genomfördes i sex steg. Detta gjorde att analysen genomfördes med stor noggrannhet och textmaterialet noggrant gicks igenom. I en innehållsanalys beskrivs skillnader och likheter i ett textmaterial genom att skapa kategorier och teman. Med hjälp av interaktionsanalysen kunde kontextens påverkan inkluderas. Analysarbetet genomfördes under flera dagar med visst uppehåll mellan tillfällena för att möjliggöra att nya fynd kunde upptäckas. Detta bidrog även till att teman kunde urskiljas i analysen. Teman skapades utifrån vad som diskuterats under intervjun och kunde identifieras efter ett noggrant analysarbete där indelning och sortering av kategorier genomförts i flera steg och övervägts flera gånger. De resultat som framkom har vägts och kontrollerats i fler omgångar både mot det utskrivna materialet, anteckningar från genomförandet av fokusgruppsintervjuerna och mot den

forskning som finns inom ämnet. Detta gjordes för att kontrollera att resultaten visar att studien undersökt det den var avsedd för att undersöka. Genom att överväga sortering flera gånger och använda lämplig förförståelse kan studiens tillförlitlighet ha ökats (Lundman & Hällgren Graneheim 2008).

6.1.6 Resultatens överförbarhet

Överförbarhet beskriver i vilken utsträckning en studies resultat kan överföras till andra grupper än den som har studerats (Lundman & Hällgren Graneheim 2008). Resultaten från denna studie är beroende av den kontext i vilken de kommit fram. Resultatens överförbarhet är beroende av vissa kontextuella faktorer och kan överföras till andra stadsdelar om de uppvisar likheter som är centrala för den upplevda tryggheten. Likheterna bör bestå i till exempel sammansättning av invånare, typ av bebyggelse, stadsdelens storlek och frivillig aktivitet i stadsdelen. Resultatet bör spegla stadsdelen Råby relativt väl då deltagarna i studien representerade olika funktioner, bostadstyper och bostadsområden i stadsdelen.

6.2 Resultatdiskussion

6.2.1 En trygg stadsdel

I Sverige är det ovanligt att känna sig otrygg i sitt bostadsområde (SCB 2009) och det gäller även i stadsdelen Råby. Stadsdelen har ett rykte om sig att vara otrygg, stökig och inte särskilt trivsamt eller trevligt att vistas i. Utifrån strukturella faktorer i stadsdelen kan det enligt en studie från SCB (2009) vara vanligare att uppleva otrygghet i områden som liknar Råby. Studiens resultat pekar åt motsatt håll och utifrån fokusgruppsintervjuerna kan stadsdelen beskrivas som en trygg och säker plats att bo på. Resultatet stämmer överens med resultat från Liv och hälsa ung 2008 där ungdomar upplever stadsdelen som trygg (Sturk 2008). Boendet är en av bestämningsfaktorerna för hälsa och genom att känna sig trygg och säker i och omkring sitt boende främjas en individs hälsa.

Att känna sig trygg i sin stadsdel är något som fokusgrupperna upplevde som en rättighet och något självklart. Denna mentalitet påverkar den upplevda tryggheten positivt då en sådan inställning påverkar invånarnas beteenden och skapar ett engagemang för en trygg stadsdel. Människans hälsa påverkas till stor del av den miljö som denne lever i och relationerna till miljön. Upplever invånare stadsdelen som trygg utnyttjar de den i större utsträckning. Till exempel kan föräldrar låta barnen leka ute och fler är fysiskt aktiva. När fler människor rör sig i närområdet kan den upplevda tryggheten öka. En människas beteende påverkas till stor del av hur närområdet upplevs och vilken relation individen har till detta. En gynnsam miljö för en hälsosam livsstil gör att fler tillförskaffar sig en hälsosam livsstil. Till exempel kan ett område med lättillgängliga promenadstråk göra att den fysiska aktiviteten ökar och grönområden kan bidra till ökat välbefinnande samt verka som en mötesplats för människor (FHI 2008). Fokusgrupperna upplevde att en välskött yttre miljö kan bidra till ökad aktivitet och fler möten mellan människor då fler väljer vistas ute. En välskött yttre miljö där många rör sig kan påverka förekomsten av brott i stadsdelen och den upplevda tryggheten. Detta då en välskött miljö motverkar brottslighet genom att genomströmning av människor i stadsdelen ökar och att de som bor i stadsdelen värnar om den. Att brottsligheten är låg i området påverkar trygghet och trivsel vilket även påverkar den psykiska hälsan hos invånarna (O'Campo, Salmon & Burke 2009)

6.2.2 Yttre faktorer påverkar tryggheten

Den bild som massmedia presenterar av stadsdelen Råby har länge varit negativ och i viss utsträckning felaktig. Fokusgrupperna upplevde att media har svartmålat stadsdelen vilket har fått konsekvenser för dess rykte i staden. Råby har ett oförtjänt rykte i staden om att vara en stökig och otrygg stadsdel. Detta har medfört att en del boende tror att deras stadsdel är mer otrygg än vad den faktiskt är. Denna effekt bekräftas av FHI (2005), den massmediala bilden av ett område påverkar människors benägenhet att vistas där. Bristande kunskap och information kan skapa en rädsla som inte är befogad. Målar massmedia till exempel upp en bild av en stadsdel där överfall, brottslighet och skadegörelse är vanligt får det konsekvenser för dem som bor och vistas där. De kan uppleva en rädsla för att gå ut som inte är befogad. Fokusgrupperna beskrev att medias rapportering om brott i stadsdelen bland annat fått äldre att undvika att själva gå och handla i stadsdelscentrumet. Boende i andra stadsdelar kan även undvika den otrygga stadsdelen vilket bidrar till otrygghet då färre rör sig i stadsdelen och ytterligare rykten om otrygghet kan spridas. Individerna blir då begränsad i sitt sätt att leva vilket påverkar dennes möjligheter till en hälsosam livsstil. Till exempel kan den fysiska aktiviteten och sociala kontakter minska då individen begränsas av miljön denne lever i.

Enligt Melinder och Schärström (2005) flyttar ofta människor till områden där de finner likasinnade och till en stadsdel som har ett dåligt rykte vill ingen flytta. Sker inte flytten till en stadsdel av den fria viljan kan ambitionen vara att flytta därifrån så fort som möjligt och engagemang för att utveckla stadsdelen kan vara näst intill obefintlig. Människan påverkas till stor del av de relationer som denne har till andra och finns en stor vilja att flytta ifrån ett område påverkas den upplevda trivseln. Att många vill flytta från ett område signalerar att något är fel med det området. Det finns en risk att detta startar en negativ utveckling med att de som kan flyttar från området och de som blir kvar vantrivs. Fokusgrupperna upplevde att nyinflyttade i området tror att området är otryggt vilket medför att de ser flytten till området som tillfällig till en början. Med tiden ändras dock denna upplevelse och områdets potential upptäcks av dem som är nyinflyttade. En stadsdel med ett dåligt rykte kan även dra till sig brottslighet och kan ses som ett möjligt tillhåll för bland annat kriminell verksamhet. Enligt O'Campo, Salmon och Burke (2009) har kriminell verksamhet i en stadsdel stor påverkan på den psykiska hälsan. Genom att skapa ett gott rykte minskas den kriminella verksamheten i en stadsdel, engagemanget för att utveckla stadsdelen kan öka och boende vistas och trivs mer i stadsdelen. Möjligheterna för stadsdelens invånare att få en god hälsa ökar därmed då rörelsefriheten blir större vilket bidrar till bland annat fler sociala kontakter och fysisk aktivitet.

Det rykte som Råby har i Västerås ställer inte de boende i stadsdelen upp på. De anser att stadsdelen är fin, lugn och trygg och har engagerat sig för att utveckla den. Många av dem som flyttar till stadsdelen med en negativ inställning upptäcker dess potential och de goda som finns i stadsdelen och väljer ofta att bo kvar. Detta gör att stadsdelens rykte i staden sakta men säkert förändras. Invånare som trivs i stadsdelen har tagit krafttag mot medias rapportering och lyckats påverka vad som skrivs om stadsdelen. Genom att stadsdelen speglas i ett positivt ljus påverkas den bild som andra har av stadsdelen. Ett positivt rykte kan påverka beteenden hos stadens invånare som kan upptäcka stadsdelen och börja vistas där. Liv och rörelse i en stadsdel har en positiv inverkan på trygghet.

Upplevelsen av trygghet i stadsdelen beror till stor del på vilka som bor där. Olika typer av människor skapar olika typer av områden (Lindström, Moghaddassi & Merlo 2004). Det är

invånarna som formar sin stadsdel och det är dem som har makten att förändra den. Invånarna har tillsammans skapat den miljö som finns i Råby, vilket är något som bekräftas av fokusgrupperna som menar att stadsdelen inte skulle ha sett ut som det gör om det inte varit för dess invånare. Invånarna har därigenom även tagit makten över sina förutsättningar. I en trygg miljö finns färre hinder för en hälsosam livsstil. Att förutse trygghet och trivsel i en stadsdel utifrån sifferdata och rykten är problematiskt då många faktorer som påverkar trygghet och trivsel inte går att mäta i siffror.

En anledning till att Råby upplevs som en trygg stadsdel var den fysiska miljöns utformning. Att det fanns bra belysning och att stadsdelen upplevdes som öppen bidrog till den upplevelsen. Genom god belysning och en öppen miljö ökar känslan av kontroll över situationen vilket skapar en känsla av trygghet. Detta kan bidra till att fler vistas ute även när det är mörkt vilket kan bidra till att fler deltar i sociala aktiviteter i form av kvällsaktiviteter samt fysisk aktivitet. Fokusgrupperna ansåg även att i en trivsamt och välskött stadsdel är det fler boende som rör sig vilket både motverkar brott och skapar trygghet, något som bekräftas av Ziersch med flera (2005). Även att stadsdelen erbjuder grönområden som är anpassade för att alla ska kunna nyttja dem upplevdes bidra till ökad rörelse inom stadsdelen. Att tryggheten ökar upplevs bero på att känslan av ensamhet minskar när fler är utomhus, vilket både avskräcker förövare och ökar känslan av att undsättning finns nära om någonting skulle inträffa.

6.2.3 Aktiviteter och möten skapar trygghet

Trygghet är komplext och skapas inte endast av en typ av faktorer. Det är vanligt att tillskriva de fysiska faktorerna, till exempel belysning, ett stort värde i det trygghetsskapande arbetet. Dock har andra faktorer ofta en större inverkan på trygghet. Faktorer i den sociala miljön, såsom att boende känner varandra och att det finns en gemenskap, skapar trygghet i en stadsdel. Walker och Hiller (2009) bekräftar detta i en studie om äldres upplevelser av trygghet. Ett stort socialt kapital och goda relationer till andra i bostadsområdet bidrar till trygghet. I Råby finns det en stor vilja att engagera sig i frivilligt arbete och mycket av det frivilliga arbetet har syftat till att skapa engagemang och en gemenskap i stadsdelen. Engagemanget fick en nystart efter en stökig tid i stadsdelen då många invånare samlades för att förändra den negativa utvecklingen och lyckades. Det är invånarna som skapar sin stadsdel och genom att gå samman kan de påverka sin egen situation och vända en negativ utveckling till en positiv. Att ta makten över sin situation och påverka sin omgivning kan även påverka hälsan positivt. I en stadsdel med låg socioekonomisk status är det mer ovanligt med delaktighet och inflytande enligt Liljeberg (2005). Fokusgrupperna upplevde det som att engagemanget som finns i Råby bidragit till att delaktigheten och inflytandet blivit större i stadsdelen.

Det finns ett aktivt föreningsliv i stadsdelen och många aktiviteter arrangeras. Genom dessa har en gemenskap i stadsdelen skapats och invånarna lär känna och känna igen varandra. En förutsättning för aktiviteterna är en god uppslutning. En god gemenskap och att ha en relation till andra har en positiv påverkan på trygghet (Ziersch et al. 2005). De aktiviteter som främst gynnar tryggheten och trivseln i stadsdelen är sådana som sker inom bostadsområdet. Fokusgrupperna upplevde att genom att känna sina grannar och ha en god relation med dem upplevde de en större trygghet då de visste att en hjälpsam hand aldrig var långt borta, vilket även bekräftas av Walker och Hiller (2009). De som är aktiva i föreningarna gynnas mest av aktiviteterna. Detta då de genom sitt engagemang lär känna andra boende i bostadsområdet vilket gör att de kan uppleva en större trygghet genom fler bekanta och större kännedom om

stadsdelen. Att vara frivilligt aktiv är enligt Lundåsen (2005) gynnsamt för hälsan samtidigt som de aktiva får ett större socialt kapital.

Stadsdelen Råby har sin mittpunkt i centrumbyggnaden. I det huset arrangeras många aktiviteter och möten samtidigt som det är en naturlig mötesplats i och med de butiker, restauranger och café som finns där. Ziersch med flera (2005) och O'Campo, Salmon och Burke (2009) beskriver att sådana naturliga mötesplatser krävs för att skapa trygghet och trivsel i en stadsdel. Att det finns en naturlig mötesplats i en stadsdel gör att deltagande i aktiviteter blir enkelt och fler deltar. Känslan av centrumbyggnaden som en naturlig mötesplats förstärks av att många aktiviteter arrangeras där. Fokusgrupperna upplevde att centrumbyggnaden var den viktigaste mötesplatsen i stadsdelen och att den upplevda tryggheten i stadsdelen skapas i huset både genom aktiviteterna och de eldsjälur som finns där. Tryggheten upplevdes öka främst genom den ökande genomströmningen av människor i stadsdelen som aktiviteterna skapade. Aktiviteterna gör att invånarna måste lämna sitt hem och ta sig till den plats där aktiviteten sker. Känslan av att fler rör sig i stadsdelen skapar trygghet då känslan av ensamhet minskar. Om fler människor rör sig utomhus bidrar det till att fler vågar sig ut vilket i sin tur ökar trygghetskänslan ytterligare.

Centrumbyggnaden har även lett till mer samverkan mellan olika aktörer i stadsdelen såväl privata som ideella. Samverkan i stadsdelen har många positiva effekter genom att resurser används mer effektivt och kompetenser kan arbeta tillsammans för att mer effektivt uppnå resultat. Fokusgrupperna upplevde det som att samverkan har varit en framgångsfaktor för trygghetsarbetet i stadsdelen. Att fortsätta och utveckla samverkan inom stadsdelen är viktigt för att ytterligare förbättra tryggheten på området. Lokala brottsförebyggande råd, trygghetsvandringar och nattvandring kan vara bra alternativ för att utveckla tryggheten i stadsdelen. Både för att de konkret arbetar med frågor som rör trygghet men även ökar engagemang, förståelse mellan olika grupper och aktivitet i stadsdelen. Detta har en positiv påverkan på trygghet och kan påverka hälsan positivt. Nattvandring är till exempel ett bra sätt att öka kontakten mellan ungdomar och vuxna vilket kan påverka de ungas hälsa positivt.

I socioekonomiskt svagare stadsdelar är behovet av frivilligt arbete högt då det kan bidra till ökad delaktighet, inflytande, integration och trygghet som ofta är sämre i sådana områden. Det är vanligt att andelen frivilligt aktiva sjunker ju lägre socioekonomisk status ett område har (Ziersch et al. 2005). Råby har ett rikt föreningsliv och många är aktiva i frivilligt arbete vilket har bidragit till en god integration och en stor tolerans mot andra kulturer. Det aktiva arbetet som bedrivits i stadsdelen med integration har gjort att den otrygghet som kan uppstå när förståelse för andra kulturer saknas. Något som kan vara framgångsfaktorer är att aktiviteter arrangeras som både integrerar de med utländsk bakgrund i det svenska samhället samt skapa förståelse för andra kulturer bland stadsdelens invånare.

6.2.4 Trygghet och folkhälsa

Samtliga fokusgrupper pratar om trygghet som något självklart men hade svårt att definiera vad det betyder för dem; det sågs som en självklar del av deras liv. Trygghet är ett subjektivt begrepp och den påverkas av många olika faktorer som finns främst i närmiljön. Dessa faktorer påverkar individens trygghet olika mycket; en faktor kan vara mycket viktig för en individ men knappt ha någon betydelse för en annan individ. De påverkande faktorerna kan också komma från olika nivåer, exempelvis inom familjen eller samhällsklimatet. En individs hälsa påverkas av kontexten inom vilken denne lever och tryggheten är en del av den kontexten. Detta gör trygghet till ett svårhanterligt begrepp och trygghetsarbete till något

komplext. Något som alla fokusgrupper var överens om var att trygghet var en viktig faktor för att må bra och trivas i sin stadsdel.

Enligt Maslows teori om behovshierarkin är trygghet ett centralt behov hos en människa för att må bra och leva ett gott liv (Harriman 1946). Att uppleva trygghet ger därmed människor möjligheter att sträva efter högre mål; mål som kan göra att de utvecklar sig själva och sin hälsa. En människa som upplever trygghet kan leva sitt liv som denne vill utan att styras av en rädsla för att drabbas av något negativt, till exempel brott, misslyckanden och försörjningssvårigheter. Således finns tryggheten på flera plan där både fysiska och psykosociala faktorer inkluderas. Tryggheten bildar en helhet runt människan där både de nära relationerna och miljöerna spelar in liksom hela samhället.

Folkhälsan påverkas av bestämningsfaktorer som kan delas in i tre dimensioner: samhällsmiljön, närmiljön samt individens livsstil och genetisk arv (Pellmer & Wramner 2001). En människas hälsa är beroende av den kontext som människan lever inom. Även relationerna till den omgivande miljön påverkar människans hälsa och den omgivande miljöns utformning har en påverkan på dessa relationer (se bilaga 1) (McLaren & Hawe 2005). Den omgivande miljön kan innehålla stödjande miljöer som kan främja en hälsosam livsstil. I stadsdelar och bostadsområden finns de miljöer som närmast påverkar individen och det är i relation till dessa miljöer som människan främst påverkas. Den sociala sammansättningen av människor tillsammans med faktorer i den fysiska närmiljön har en stor påverkan på människans hälsa då dessa i stor utsträckning bestämmer individens förutsättningar. Genom att skapa gynnsamma förutsättningar i en individs närmiljö kan hälsan påverkas positivt.

Tryggheten påverkas av liknande faktorer som hälsa då trygghet skapas av den miljö som människor lever i. Den omgivande miljön innehåller faktorer på olika nivåer som alla påverkar tryggheten. Det allmänna samhällsklimatet tillhör den mest övergripande nivån där normer och attityder om vad som är tillåtet och inte kan påverka upplevelsen av trygghet. Vidare påverkar även media trygghet genom sin spegling av både samhället och enskilda städer och stadsdelar. I ett samhälle där den mediala rapporteringen omfattande tillskrivs ofta media ett stort förtroende av invånarna. Det som media rapporterar kan uppfattas som sanning och människor styr sina handlingar utifrån den bild media levererar. På en nivå nära den enskilda individen påverkas den gemenskap, som finns eller inte finns i en stadsdel eller bostadsområde, upplevelsen av trygghet. I relationer mellan människor kan en social miljö mellan människor skapas som skänker trygghet, mycket genom att människor bryr sig om varandra. För att möjliggöra att en god gemenskap och goda relationer mellan människor i en stadsdel krävs både mötesplatser, aktiviteter och engagemang från människor boende inom den stadsdelen.

Empowerment är ett begrepp som innebär att människor aktivt tar kommando över sitt liv och påverkar sina livsvillkor (Starrin 1997). I Råby har engagerade invånare aktivt arbetat för att utveckla stadsdelen och sätta stopp för sådant som påverkar det negativt. Efter att ha tröttnat på medias rapportering och svartmålning av stadsdelen gick invånare samman och krävde bättring av de lokala medierna. Detta gav resultat och idag upplever deltagarna i fokusgruppsintervjuerna rapporteringen som rättvis. Genom att individen tar kommando över och är delaktig i frågor som rör denna kan arbetet med att skapa trygghet, trivsel och hälsa i en stadsdel effektiviseras. Även om forskning kan tillhandahålla en bild av vad som är trygghetsskapande så är det de som bor i det berörda området som vet bäst i frågan och genom empowermentprocessen kan de utveckla området för att skapa både trygghet och hälsa. Att vara engagerad och ha ett gott socialt kapital har även de ett samband med en god hälsa men

även med trygghet. Människor som har ett gott socialt kapital har ofta en större tillit till andra människor (Walker & Hiller 2009) vilket kan påverka upplevelsen av trygghet. Hälsa påverkas även av fysisk aktivitet vilket förutsätter en trygg och säker miljö för många. Mycket av den fysiska aktiviteten sker inom den stadsdelen människor är bosatta i och för att vara utomhus krävs det att stadsdelen upplevs som trygg och säker. Samtidigt skapas trygghet i en stadsdel av att det är människor ute och rör sig i den.

Trygghet har en påverkan på psykisk hälsa där de som har goda kontakter inom bostadsområdet och upplever det som tryggt har en bättre psykisk hälsa (Ziersch et al. 2005). Ett tryggt bostadsområde påverkar och påverkas av det sociala klimatet som råder i stadsdelen. Resultatet från fokusgrupperna visade att aktiviteter, engagemang och gemenskap var faktorer som skapar trygghet. En människa påverkas till stor del av relationer till andra i sin närhet och det är tillsammans med dessa som en stämning och en gemenskap skapas. Att känna igen folk som rör sig i stadsdelen och att det rör sig folk utomhus skapade både trygghet och trivsel i stadsdelen. Att det finns möjligheter till att delta i aktiviteter, att engagera sig och att det finns en gemenskap bidrar även till en god hälsa. Detta då sociala kontakter i individens närhet påverkar dennes hälsa.

Bristen på trygghet kan ha en stor inverkan på människors liv. Bland annat kan boende på ett otryggt område avstå från att gå ut på grund av rädsla för obehagliga upplevelser och brott. Kvinnor och äldre är de grupper som i störst utsträckning upplever otrygghet och att det påverkar deras beteende (BRÅ 2009). Att bli begränsad på detta sätt kan resultera i isolering och passivitet vilket kan få allvarliga hälsokonsekvenser i slutändan. Otrygghet i en stadsdel kan även ha en stressande inverkan på invånarna vilket kan påverka hälsan negativt i längden. Trygghetsarbete har således en positiv påverkan på hälsan och hälsoarbete då det krävs att en individ upplever trygghet för att våga ta sig till olika aktiviteter, aktivera sig själv utomhus eller träffa vänner och bekanta. Trygghet skapar hälsa och hälsa skapar trygghet varför trygghetsarbetet blir en viktig del i hälsofrämjande arbetet. Bostadsområdet och stadsdelar är en viktig arena för hälsofrämjande arbete (CSDH 2008). För en hållbar framtid behövs en välmående befolkning som känner sig trygg i samhället och detta kan uppnås genom att skapa stödjande miljöer för hälsa. I de stödjande miljöerna för hälsa måste trygghetsaspekten vägas in för att dessa miljöer ska kunna utnyttjas. Till exempel måste grönområden vara välbelysta och lättillgängliga för att människor ska använda dem. I bostadsområden möjliggörs även möten över generationsgränser som skapar förståelse mellan olika generationer. Bostaden och bostadsområdet är av betydelse för rekreation och återhämtning som är nödvändigt för en god hälsa. För att rekreation och återhämtning skall bli så effektiv som möjligt måste miljön tillåta detta. Trygghet spelar då en stor roll då en trygg miljö möjliggör en mer hälsosam livsstil.

En trygg individ är någon som kan ge ett intryck av att vara lugn och obekymrad utifrån Nationalencyklopedins (1995b) definition av begreppet. Att uppleva trygghet gör att individer kan leva sina liv som de avser utan att bli påverkade av yttre faktorer som sätter begränsningar i deras vardag. I en otrygg miljö kan människor hindras från att gå ut, delta på möten, i aktiviteter, kurser, att uttrycka sina åsikter samt även uppleva en oro som bidrar till stress. I en sådan miljö är det problematiskt för individen att tillgodogöra sig en hälsosam livsstil. Vid hälsofrämjande insatser är det därför viktigt att ha kunskap om kontexten inom vilken insatsen skall genomföras. Finns det ett problem med otrygghet kan det påverka insatsens resultat då otryggheten hindrar människor från att delta. Trygghet är även något som berör alla människor och som många strävar efter att uppleva. Trygghetsarbete kan därför genom empowerment få människor engagerade och delaktiga. Detta kan uppnås genom att det skapas förutsättningar för människor att engagera sig, bland annat lämpliga och tillgängliga

mötesplatser. Förändringar som sker på en nivå nära individen är de som är av störst betydelse för dennes liv och hälsa. Att bedriva ett aktivt folkhälsoarbete i stadsdelar är därmed viktigt då kontexten är av stor betydelse för en människas utveckling och hälsa. Insatser på en nivå nära individen är särskilt viktiga för att påskynda goda resultat för hälsa. I arbete med stadsdelsutveckling kan trygghetsarbete vara en bra start för att skapa engagemang och insatser då en trygg miljö skapar aktiva invånare.

6.2.5 Fortsatt forskning

Trygghet är ett komplext begrepp som påverkas av en mängd olika faktorer. Att uppleva trygghet är viktigt för en människas välmående och livskvalitet. Det är även viktigt för att möjliggöra utveckling både för människor och i samhället. Fortsatt forskning är nödvändigt och bör ske både i stadsdelen Råby samt rörande sambandet mellan trygghet och hälsa. I stadsdelen Råby kan ytterligare studier om upplevd trygghet och vad som skapar trygghet genomföras. Då bör fler grupper av boende inkluderas, främst grupper med annan etnisk bakgrund än svensk. Den kulturella mångfalden som finns kan även bidra med intressanta upplevelser av trygghet och ytterligare beskriva vad som kan ha bidragit till den upplevda tryggheten i stadsdelen. Framtida studier bör inkludera både kvalitativa och kvantitativa metoder för att både utöka kunskapen om trygghetsskapare och den upplevda trygghetens koppling till hälsa. Genom att ytterligare undersöka stadsdelen Råby kan fler framgångsfaktorer identifieras. Kunskapen bör sedan användas i arbetet med stadsdelsutveckling. Även om många faktorer är kända för vad som påverkar tryggheten behövs vidare forskning om hur trygghet påverkar hälsa. Många av de faktorer som skapar trygghet bidrar även till en bättre hälsa och kunskapen om dessa samband bör utvidgas. Forskningen bör kompletteras genom användandet av flera olika metoder för att få kunskap om fler dimensioner av trygghet, på olika nivåer i samhället och vad som påverkar den.

6.3 Etikdiskussion

Studien gav inte upphov till några etiska dilemman. Ämnet för studien anses inte som ett känsligt ämne. Metoden med fokusgruppsintervjuer ökar även möjligheten för deltagare att välja vad de vill svara på eller berätta och kan därmed undvika att dela med sig av information de kan uppleva som känslig. Det är dock inte möjligt för forskaren att garantera att det deltagarna säger under intervjun inte kommer att föras vidare av någon annan deltagare i gruppen. Alla deltagare fick den uppmaningen innan intervjun startade för att minska den risken. Deltagarna fick även vid flertalet tillfällen information om att deltagande är frivilligt, studiens syfte samt vad materialet används till. De etiska aspekterna anses ha beaktats i studien.

7. SLUTSATSER

Råby upplevs som en trygg stadsdel där invånarna trivs. De som bor och är verksamma i stadsdelen upplever inte att det rykte som stadsdelen har i Västerås stämmer överens med verkligheten. Att röra sig ute i stadsdelen även om det var mörkt var inget som upplevdes som otryggt. Den upplevda tryggheten i stadsdelen kan påverkas och har sedan tidigare sargats av medias rapportering från stadsdelen. Trygghet upplevs även som en rättighet som alla bör uppleva.

Trygghet skapas av många olika faktorer på flera nivåer i samhället. Både fysiska och sociala faktorer påverkar trygghet och ingen av dem kan stå ensam. En viktig trygghetsskapare är den gemenskap som finns i stadsdelen och som skapas med hjälp av aktiviteter och engagerade personer inom stadsdelen. Även fysiska faktorer i stadsdelen som belysning, välskött växtlighet och allmänna ytor påverkar tryggheten positivt. En framgångsfaktor är att det finns en bra och naturlig mötesplats i den centrumbyggnad som finns i stadsdelen. Även att boende i stadsdelen själva tar kommando över situationen har en positiv inverkan på tryggheten och påverkar hälsan positivt.

Att uppleva trygghet har en påverkan på hälsa. Genom att känna sig trygg ökar rörelsefriheten vilket möjliggör både sociala möten och fysisk aktivitet inom stadsdelen. Även det rika föreningsliv som finns i stadsdelen påverkar både hälsan och tryggheten positivt. Hälsa och trygghet påverkas av många liknande faktorer varför trygghetsarbete är en viktig del i det hälsofrämjande arbetet. För att människor ska kunna tillgodogöra sig hälsofrämjande insatser krävs det att de känner sig trygga i sin närmiljö för att kunna delta.

REFERENSER

- Bergman Stamblewski, A. (2008). *Äldres miljöer för fysisk aktivitet – samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och ett hälsosamt åldrande*. Östersund: FHI.
- Boverket (2004). *Folkhälsa i planering, byggande och boende. Boverkets roll i folkhälsoarbetet*. Karlskrona: Boverket.
- BRÅ (Brottsförebyggande rådet) (2009). *NUT 2008. Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Stockholm: BRÅ.
- CDUST (2008). *Liv & Hälsa 2008*. Västerås: CDUST (Landstingen i Sörmlands, Uppsala, Västmanlands, Värmlands och Örebro län).
- CSDH (Comission on Social Determinants of Health) (2008). *Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health. Final Report of the Commission on Social Determinants of Health*. Geneva: World Health Organization.
- Curtis, S. & Jones, I. R. (1998). Is there a place for geography in the analysis of health inequality? *Sociology of Health & Illness* vol. 20:5 ss. 645–67.
- FHI (Statens folkhälsoinstitut) (2005). *Kunskapsunderlag till Folkhälsopolitisk rapport 2005. Målområde 2 Ekonomisk och social trygghet*. Stockholm: FHI.
- FHI (Statens folkhälsoinstitut) (2008). *Att skapa och bygga miljöer för en aktiv vardag*. Östersund: FHI.
- FN (Förenta Nationer) (1948). *Universal declaration of human rights*. New York: FN (Förenta Nationer).
- Grzywacz, J. G. & Fuqua, J. (2000). The Social Ecology of Health: Leverage Points and Linkages. *Behavioral Medicine* vol. 26:3 ss. 101-116.
- Harrison, R. A., Gemmell, I. & Heller, R. F. (2007). The population effect of crime and neighbourhood on physical activity: an analysis of 15 461 adults. *Journal of epidemiology and community health* vol. 61:1 ss. 34-39.
- Harriman, P. L. (1946). *Twentieth Century Psychology. Recent Developments in Psychology*. New York: Philosophical Library.
- Janlert, U. (2000). *Folkhälsovetenskapligt lexikon*. Stockholm: Natur och kultur i samarbete med FHI (Statens folkhälsoinstitut).
- Kingsley, T. (2003). Housing, health, and the neighborhood context. *American Journal of Preventive Medicine* vol 24:3 ss. 6–7.
- Krueger, R. A. (1998a). *Developing Questions for Focus Groups. The Focus Group Kit 3*. I Morgan D. L. & Krueger, R. A. (red.) *The Focus Group Kit*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

- Krueger, R. A. (1998b). *Moderating Focus Groups. The Focus Group Kit 4*. I Morgan D. L. & Krueger, R. A. (red.) *The Focus Group Kit*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Krueger, R. A. (1998c). *Analyzing and Reporting Focus Groups. The Focus Group Kit 6*. I Morgan D. L. & Krueger, R. A. (red.) *The Focus Group Kit*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Landstinget Västmanland (2008). *Liv och Hälsa Ung 2008*. Västerås: Landstinget Västmanland.
- Liljeberg, K. (2005). *Hur påverkas hälsan av delaktighet och inflytande i samhället? En litteratursammanställning*. Stocckholm: FHI.
- Lim, K. & Taylor, L. (2005). Factors associated with physical activity among older people -a population-based study. *Preventive Medicine* vol. 40:1 ss. 33–40.
- Lindström M., Moghaddassi M. & Merlo J. (2004). Individual self-reported health, social participation and neighbourhood: a multilevel analysis in Malmö, Sweden. *Preventive Medicine* vol. 39:1 ss. 135–141.
- Lindström, M., Merlo, J. & Östergren, P-O. (2002). Individual and neighbourhood determinants of social participation and social capital: a multilevel analysis of the city of Malmö, Sweden. *Social Science & Medicine* vol. 54:12 ss. 1779-1791.
- Lundman, B. & Hällgren Graneheim, U. (2008). *Kvalitativ innehållsanalys*. I Granskär, M. & Höglund-Nielsen, B. (red.) *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur. S. 159-172.
- Lundåsen, S. (2005). *Frivilliga insatser och hälsa*. Stockholm: FHI.
- McLaren, L. & Hawe, P. (2005). Ecological perspectives in health research. *Journal of Epidemiology and Community Health* vol. 59:1 ss. 6-14.
- Melinder, K. & Schærström, A. (red) (2005). *Platsen, individen och folkhälsan – teorier, metoder och tolkningar*. Stockhom: FHI (Statens folkhälsoinstitut).
- Morgan, D. L. (1998a). *The Focus Group Guidebook. The Focus Group Kit 1*. I Morgan D. L. & Krueger, R. A. (red.) *The Focus Group Kit*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Morgan, D. L. (1998b). *Planning Focus Groups. The Focus Group Kit 2*. I Morgan D. L. & Krueger, R. A. (red.) *The Focus Group Kit*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Nationalencyklopedin (1995a). *Band 17*. Höganäs: Bra Böcker AB.
- Nationalencyklopedin (1995b). *Band 18*. Höganäs: Bra Böcker AB.
- O’Campo, P., Salmon, C. & Burke, J. (2009). Neighbourhoods and mental well-being: What are the pathways? *Health and place* vol. 15:1 ss. 56-68.
- Pellmer, K. & Wramner, B. (2001). *Grundläggande folkhälsovetenskap*. Stockholm: Liber.

Pickett, K. E. & Pearl, M. (2001). Multilevel analyses of neighbourhood socioeconomic context and health outcomes: a critical review. *Journal of Epidemiol Community Health* vol. 55:2 ss. 111–122.

Piro, F. N., Noess, Ø. & Claussen, B. (2006). Physical activity among elderly people in a city population: the influence of neighbourhood level violence and self perceived safety. *Journal of epidemiology and community health* vol. 60:7 ss. 626-632.

Regeringens proposition (2002). *Mål för folkhälsan*. Stockholm: Socialdepartementet (Proposition 2002/03:35).

Regeringens proposition (2007). *En förnyad folkhälsopolitik*. Stockholm: Socialdepartementet. (Proposition 2007/08:110).

SCB (2009). *Boende och boendemiljö, 2006–07*. Stockholm: SCB. (Levnadsförhållanden rapport 117).

Starrin, B. (1997). *Empowerment som tankemodell*. I Forsberg, E. & Starrin, B. (red.) Frigörande kraft. Empowerment som modell i skola, omsorg och arbetsliv. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.

Sturk, M. (2008a). *Trygghet i bostadsområdet - resultat för Råby, Hammarby samt landsbygd från Liv och hälsa ung 2008*. Opublicerat manuskript.

Sturk, M. (2008b). *Trygghet i bostadsområdet - resultat för områden i Västerås stad från Liv och hälsa ung 2008*. Opublicerat manuskript.

Turnock, B. J. (2009). *Public Health: What It Is and How It Works*. Fjärde upplagan. Sudbury: Jones and Bartlett Publishers.

Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Walker, R. B & Hiller, J. E. (2007). Places and health: A qualitative study to explore how older women living alone perceive the social and physical dimensions of their neighbourhoods. *Social Science & Medicine* vol. 65:6 ss. 1154–1165.

WCED (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development*. New York: FN. (Rapport A/RES/42/187).

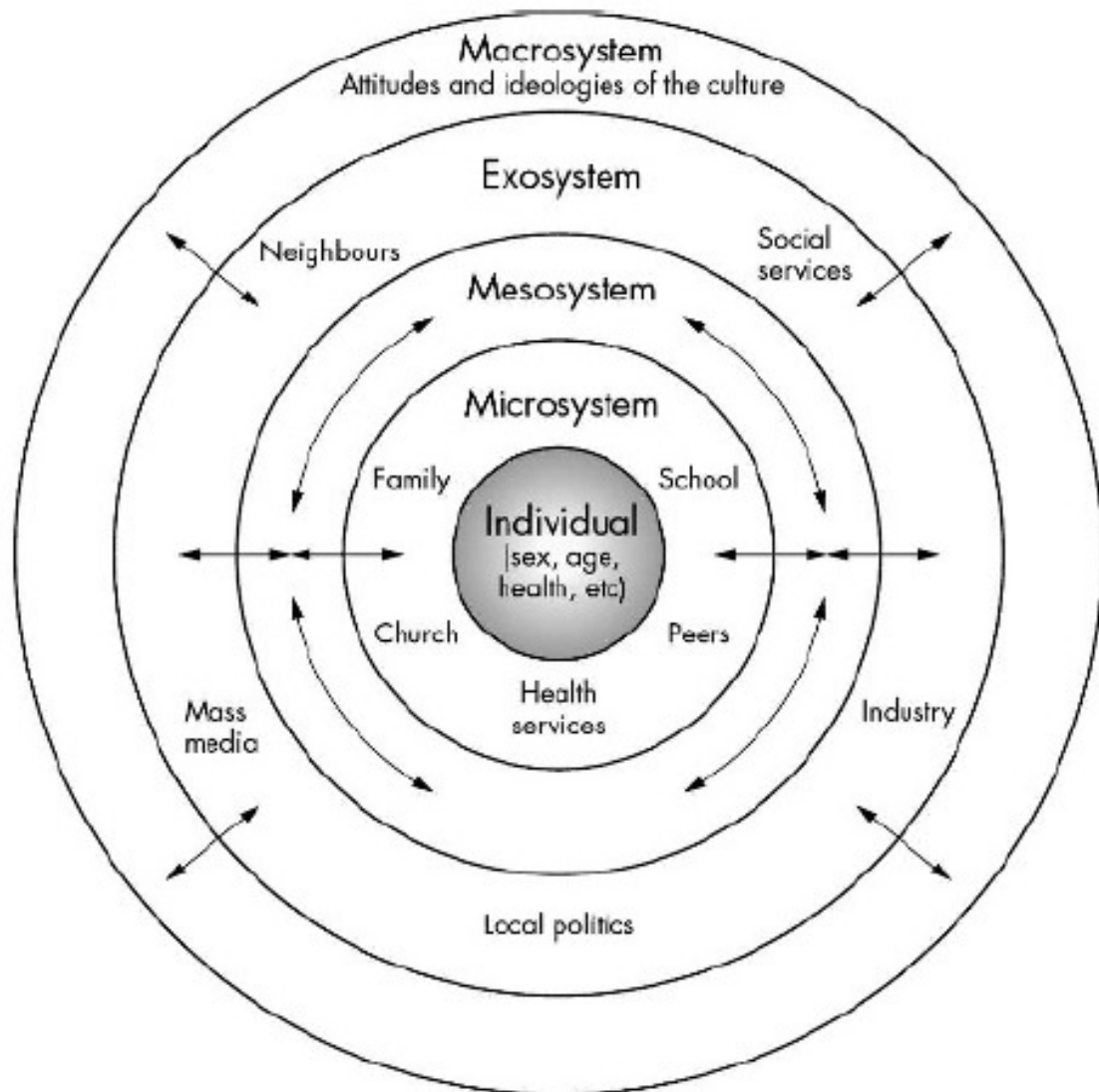
WHO (World Health Organization) (1997). *Sustainable development and health: Concepts, principles and framework for action for European cities and towns. European Sustainable Development and Health Serie: Book 1*. Köpenhamn: WHO Regional Office for Europe.

WHO (World Health Organization) (1998). *Health Promotion Glossory*. Genève: WHO. WHO/HPR/HEP/98.1.

Wibeck, V. (2000). Fokusgrupper. *Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Ziersch A. M., Baum F. E., MacDougall, C. & Putland, C. (2005). Neighbourhood life and social capital: the implications for health. *Social Science & Medicine* vol. 60:1 ss. 71–86.

Bilaga 1. Modell ekologiskt perspektiv på hälsa

Figur 2. Modell av Bronfenbrenners Ecological theory of development, från McLaren och Hawe (2005).

Källa: McLaren, L. & Hawe, P. (2005). Ecological perspectives in health research. *Journal of Epidemiology and Community Health* vol. 59:1 ss. 6-14.

Intervjuguide Fokusgrupper om trygghet i Råby i Västerås

Inledning

- Presentation av mig och utbildning
- Studiens syfte och användning (etik)
- Förfarandet, hur går intervjun till.

Öppningsfrågor

1. Presentera dig med förnamn vilken funktion/relation du har på Råby (för bostadsrättsförening och förening/näringsliv) eller berätta hur länge du bott på Råby (övriga). Berätta gärna om du har något speciellt minne från området, det kan vara upplevelsen av att flytta hit eller något som hänt som du speciellt kommer ihåg.

Introduktion

Inledande frågor

1. Vad betyder trygghet för er?
2. Vad är trivsel?

Övergångsfrågor

Hur upplever ni att Råby utvecklas som område?

Nyckelfrågor

1. Utifrån det ni berättat om trygghet, trivsel och utveckling, hur är det att bo/verka på Råby?
2. a) Utifrån det ni har berättat om trygghet och trivsel. Vad skapar trygghet och trivsel i området?
2. b) Hur tycker ni att den fysiska miljön, alltså fasta saker i omgivningen, påverkar känslan av trygghet på Råby?
3. Om vi följer upp den fysiska miljön med att prata om den sociala miljön, alltså mer mellan mänskligt. Hur påverkar det känslan av trygghet på Råby?
4. I media beskrivs ofta områden i Västerås genom nyheter och reportage. Vilken bild ger de av Råby?

Avslutande frågor

1. Utifrån det som vi diskuterat innan: hur det är att bo på Råby, medias bild av området, vad som skapar och påverkar trygghet och trivsel; hur tycker ni att det påverkar hur ni lever era liv/erat engagemang/rörelse?

Sammanfattning

2. Vill ni tillägga eller utveckla något om trygghet och trivsel på Råby?

Bilaga 3. Missivbrev

Undersökning om trygghet och trivsel i Råby i Västerås

Hej (namn)!

Du får detta brev då Du tackat ja till att delta i en fokusgruppsintervju om trygghet och trivsel på Råby (tid och datum) på familjecentrum i Råby Centrum. Gruppen består av fyra till fem personer som alla (funktion) på Råby. Alla deltagare i gruppen har valts ut då Du har kännedom om hur det är på Råby. Under intervjutillfället kommer gruppen att svara på frågor om och diskutera upplevelser av trygghet och trivsel i bostadsområdet samt vad som påverkar detta.

Intervjun beräknas ta ca 1 timme och då allas tid är värdefull är det viktigt att respektera tiderna. Deltagande i undersökningen är helt frivilligt och Dina svar kommer att behandlas med största möjliga konfidentialitet, vilket innebär att din identitet inte kan identifieras i examensarbetet. Fokusgruppsintervjun kommer att spelas in med bandspelare. Det inspelade materialet kommer att förstöras efter att undersökningen genomförts. Resultaten kommer att presenteras utifrån vad respektive grupp sagt, vilket innebär att inga enskilda individer kommer att kunna urskiljas. Det är möjligt att när som helst avbryta Din medverkan, men Dina erfarenheter och upplevelser om Råby är värdefulla för undersökningen. En fokusgruppsintervjus framgång är beroende av dess deltagare, så om Du skulle få förhinder kontakta mig så snart som möjligt.

Undersökningen genomförs i samarbete med Råby familjecentrum och kommer att resultera i ett examensarbete i folkhälsovetenskap vid Mälardalens högskola. Examensarbetet handleds av universitetsadjunkt Robert Larsson vid Akademin för hälsa vård och välfärd på Mälardalens högskola (tfn 021- 10 13 06, robert.larsson@mdh.se). Examensarbetet kommer att användas i familjecentrums arbete med stadsdelsutveckling.

Vänliga hälsningar

Malin Sturk
tfn 070-229 45 42
msk06002@student.mdh.se

Bilaga 4. Analysguide för fokusgruppsintervju

Skapad utifrån Krueger, R.A. (1998c). *Analyzing and Reporting Focus Groups. The Focus Group Kit 6*. I Morgan D. L. & Krueger, R. A. *The Focus Group Kit*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Gruppen:

- Hur många deltagare fanns och vilken relation hade de till varandra?
- Hur såg interaktionen ut mellan de olika IP? Hur satt de i förhållande till varandra?
- Fanns någon dominant IP eller skapades några allianser i gruppen?
- Hur löste gruppen eventuella konflikter?
- Hur hanterades känslor?
- Tog de del av varandras erfarenheter?

Diskussionen:

- Vilka var de viktigaste teman eller idéer som diskuterades?
- Hur skiljde sig dessa från vad som var förväntat?
- Hur skiljde sig dessa från vad som kommit fram i tidigare fokusgrupper?
- Vilka idéer eller åsikter bör inkluderas i rapporten?
- Vilka citat bör kommas ihåg och eventuellt användas i rapporten?
- Fanns det några oväntade fynd?
- Skall någonting göras annorlunda till nästa fokusgruppsintervju?